

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Uppföljning och utvärdering av landsbygdsstöd

Beviljade och utbetalda stöd under juli 2000 - december 2004

■ Uppföljning och utvärdering av landsbygdsstöd

Beviljade och utbetalda stöd under
juli 2000 – december 2004

Meddelande	nr 2006:18
Referens	Jennie Bengtsson, , Maj 2006
Kontaktperson	Jennie Bengtsson, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Direkttelefon 036-395288, e-post jennie.bengtsson@f.lst.se
Webbplats	www.f.lst.se
Fotografier	Jennie Bengtsson
Kartmaterial	© Lantmäteriet 2005. Ur GIS-Översiktskartan ärende 106-2004/188F
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—06/18--SE
Upplaga	100 ex.
Tryckt på	Länsstyrelsen, Jönköping 2006
Miljö och återvinning	Rapporten är tryckt på Svanenmärkt papper och omslaget består av PET-plast, kartong, bomullsväv och miljömärkt lim. Vid återvinning tas omslaget bort och sorteras som brännbart avfall, rapportsidorna sorteras som papper

© Länsstyrelsen i Jönköpings län 2006

Förord

Länsstyrelsen har sedan mitten av 70-talet arbetat med landsbygdsstöd som ett bland många instrument i det regionala utvecklingsarbetet. Stödet har utgått som bidrag till investeringar i företag på landsbygden och det omedelbara syftet har varit att medverka till ökad sysselsättning på landsbygden. Sedan 2002 har även ekonomisk tillväxt varit ett syfte med stödet. I en vidare mening har stödet syftat till att medverka till en ”levande landsbygd”, vilket innebär att stimulera till försörjning och boende på landsbygden, främja entreprenörssanda och ingjuta framtidstro.

Under hösten 2005 har en utvärdering och uppföljning genomförts av de landsbygdsstöd som beviljats och utbetalts under juli 2000-december 2004 i Jönköpings län. Arbetet har genomförts av en arbetsgrupp vid regionalekonomiska funktionen på Länsstyrelsen i Jönköpings län. Arbetsgruppen bestod av Jennie Bengtsson, Birger Ström, Erik Tängdén samt Petter Lindh som deltog i initieringsstadiet av undersökningen. Undersökningen och utvärderingen har utarbetats av Jennie Bengtsson under handledning av Birger Ström, Erik Tängdén och övriga hjälpsamma på funktionen. Utvärderingen har föregåtts av en förstudie baserad på beviljade och utbetalda landsbygdsstöd första halvåret 2000. Förstudiens syfte var att hitta metoder som möjliggör kontinuerlig uppföljning av landsbygdsstödet effekter. Förstudien gjordes av Petter Lindh vid regionalekonomiska funktionen under maj - augusti 2005.

Under arbetets gång har Jennie Bengtsson tillsammans med handläggare Eric Andersson besökt ett flertal stödföretag i länet. Skälet var att få en god insyn i vad stödföretagen arbetar med samt att få en förståelse kring vilka förhållanden stödföretagen arbetar under.

Den 18 januari 2006 erbjöds länets kommuner samt övriga berörda parter - som arbetar inom området näringslivsutveckling på landsbygden - att delta i ett samråd kring landsbygdsstödet. Alla inbjudna fick ett arbetsexemplar av utvärderingen skickat till sig några veckor innan samrådet. Under detta samråd presenterades utvärderingens resultat som mottogs väl. Synpunkter som kom fram har efter samrådet förts in i utvärderingen.

Förhoppningen är att utvärderingen ska bidra till ökad kunskap om hur företag utvecklas i samband med stöd och att denna kunskap tillämpas av stödhandläggare för att få ut mer nytta av landsbygdsstödet.

Jönköping mars 2006

Sammanfattning

Under hösten 2005 har en utvärdering och uppföljning genomförts av de landsbygdsstöd som beviljats och utbetalts under juli 2000-december 2004 i Jönköpings län. Syftet med denna rapport är att kartlägga fördelningen av de landsbygdsstöd som utbetalats och beviljats under åren 2000-2004. Vidare belyses de faktorer som påverkar stödföretagens tillväxt samt vilka effekter landsbygdsstödet haft på tillväxten i stödföretagen.

Syftet har analyserats utifrån följande frågeställningar:

- Hur har stödet fördelats?
- Har uppställda prioriteringar följts?
- Hur uppfattas stödhanteringen av stödmottagarna?
- Hur ser tillväxten ut i stödföretagen?
- Kan tillväxten tillskrivas landsbygdsstöden?

Det material som legat till grund för analysen har varit en enkät som sänts till alla företag som beviljats och utbetalts stöd under juli 2000-december 2004. Svarsfrekvensen som beräknades på 223 stöd uppgick till 95 procent, vilket innebär en undersökningspopulation på 213 stöd. Utöver inkomna uppgifter från enkäterna bygger rapporten på ansöknings- och beslutshandlingar samt uppgifter hämtade från STINS. I STINS finns uppgifter som registrerats i samband med handläggningen av landsbygdsstödet. Analysen av enkäten har i denna undersökning utgått från statistiska analyser såsom en- och tvåvariabelsanalyser. Att mäta effekterna av landsbygdsstödet har varit svårt eftersom stödet ofta gäller sidoverksamheter eller delar av ett företags verksamhet.

De viktigaste resultaten utifrån frågeställningarna är följande:

Under den undersökta perioden har totalt **16 595 100** kr betalats ut till **239** stödföretag. De flesta av landsbygdsstöden har tilldelats företag i Mål 2-kommuner, i synnerhet Vetlanda kommun. Detta är i enlighet med Länsstyrelsens prioritering gällande företag belägna i områden där stora konkurrenssnackdelar föreligger. Dessa kommuners dominans kan i viss mån förklaras av kommunernas olika ambitioner gällande informationen om landsbygdsstödet och engagemanget i stödprocessen. Den kommun som inte tilldelats något landsbygdsstöd under den undersökta perioden var Habo kommun.

De interna prioriteringarna ställer krav på hur besluten ska hanteras samt hur verksamheten utåt ska organiseras. Länsstyrelsen har fastlagt följande prioriteringsordning för landsbygdsstödet:

- Stödja ungdomar som vill starta företag
- Stödja kvinnligt företagande
- Stimulera invandrare som vill starta företag
- Stödja småföretagare som vill utöka sitt företagande

- Stödja lantbruksföretag som vill komplettera med sidoverksamheter
- Stödja storstadsbor/företagare som vill etablera sig på Högländet

Den första prioriteringen är att stödja ungdomar som vill starta företag. Resultatet visar dock att få stödföretagare är under 34 år. Endast 8 procent av stödföretagen har en företagsledare under 34 år. Liknade mönster återfinns bland kvinnliga företagsledare. Endast 25 procent av alla stödföretag är ledda av kvinnor. Visserligen satsar Länsstyrelsen på coaching, utbildningsinsatser och nätverksbyggande för dessa grupper men det borde även satsas ytterligare på att stimulera kvinnligt och ungt företagande. En tredje prioritering är att stimulera invandrare som vill starta företag. Ändock framkommer det att ytterst få med invandrabakgrund tilldelats landsbygdsstöd. Det finns heller inga direkta insatser under den undersökta perioden för att upplysa just invandrare att söka landsbygdsstöd. Resterande prioriteringar uppfylls dock, vilket kan ha sin förklaring i att många som söker landsbygdsstöd uppfyller dessa uppställda kriterier.

Sammanfattningsvis är betyget överlag bra då det gäller stödhanteringen. Stödhanteringsprocessen har delats upp i tre olika faser: ansökan, rådgivning och rekvisition. Då stödmottagarnas enkätsvar analyseras kan ett visst mönster urskiljas. Det tycks vara så att ju längre in i stödhanteringsprocessen stödmottagaren befinner sig desto mer ökat missnöje. Detta kan ha sin grund i den information som ges i början av stödhanteringsprocessen. Många tycks missuppfatta vilka regler som gäller för att få stödet utbetalt. Alltså krävs tydlig information kring vilka regler som gäller så att missförstånd kan undvikas.

Det övergripande tillväxtmönstret visar att vartannat företag ökat sin sysselsättning och ungefär 60 procent av företagen har ökat sin omsättning. Den totala sysselsättningsökningen uppgår till **312** nya arbetstillfällen, vilket innebär att den genomsnittliga kostnaden för varje arbetstillfälle ligger på **53 000** kr. Branschanalysen visar att ett samband mellan bransch och tillväxt existera. Störst ekonomisk tillväxt under den undersökta perioden har företag verkssamma inom friskvård samt stödföretag ledda av företagsledare inom åldersgruppen 25-34 år. Överlevnadsgraden av stödföretagen är hög. Endast 7 procent av företagen som tilldelats stöd under denna period har upphört. Trots detta har stödföretagen problem att brottas med där lönsamhet är det största problemet.

Den slutliga frågan var om landsbygdsstödet hade effekter på tillväxten. Givetvis går det inte med exakthet att bedöma hur stor del av den ekonomiska tillväxten som kan tillskrivas landsbygdsstödet då flera faktorer påverkar ett företags tillväxt. Landsbygdsstödet tycks emellertid vara av stor betydelse för stöddtagarna. Detta kan verifieras utifrån stödföretagarnas svar. Drygt 70 procent av stöddtagarna hade inte kunnat genomföra projektet fullt ut såvida de inte tilldelats landsbygdsstöd. Anmärkningsvärt är emellertid att 28 procent uppger sig ha klarat sig utan stödet.

Sammanfattningsvis hade stödföretagen inte utan stödet kunnat satsa i den utsträckning som krävts för att kunna skapa tillväxt i företaget. Till sist bör det påpekas att landsbygdsstödet inte enbart verkat för att öka den ekonomiska tillväxten i området. Landsbygdsstödet har haft minst lika stor betydelse för en spridning av framtidstro och entreprenörsanda på landsbygden.

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Sammanfattning	4
1. Inledning	9
1.1 Syfte.....	9
1.2 Att mäta tillväxt	10
2. Metod och material.....	11
2.1 Undersökningsgrupp.....	11
2.2 Hantering av enkätsvar.....	11
2.3 Statistik	12
2.4 Mätning.....	13
2.5 Metoddiskussion.....	13
2.6 Disposition.....	14
3. Teoretisk referensram.....	15
3.1 Ekonomisk tillväxt.....	15
3.1.1 Företaget.....	15
3.1.2 Företagaren.....	16
3.1.3 Hinder för tillväxt	17
3.2 Jämställdhet	18
3.2.1 Könsmönster och företagande.....	18
3.2.2 Startande av företag	19
3.2.3 Varför startar inte kvinnor företag (i samma utsträckning som män)?.....	19
4. Handläggningsprocessen.....	21
4.1 Bakgrund.....	21
4.2 Landsbygdsstödet i Jönköpings län.....	21
4.2.1 Informationsskrift.....	21
4.2.2 Prioritering av stödet	22
4.2.3 Affärsplan	22
4.2.4 Beredning.....	23
4.2.5 Utbildning och nätverk	23
5. Fördelning av landsbygdsstöd	26
5.1 Fördelning av belopp.....	26
5.2 Geografisk fördelning.....	27
5.4 Branschfördelning	28
5.5 Sammanfattande kommentarer	28
6. Jämställdhet	30

6.1 Beslutat stödbelopp.....	30
6.2 Företagsledning och branscher	31
6.3 Vad hade hänt utan landsbygdsstödet?	31
6.4 Sammanfattande kommentarer	32
7. Ekologisk hållbarhet	33
7.1 Miljöeffekt.....	33
7.2 Natur- och kulturturism	33
7.3 Sammanfattande kommentarer	33
8. Hantering av stöd	34
8.1 Rådgivning, ansökan och rekvisition	34
8.2 Fick du hela det beslutade landsbygdsstödet utbetalt?	35
8.3 Sammanfattande kommentarer	35
9. Vad skapar tillväxt?	38
9.1 Övergripande tillväxtmönster	38
9.2 Vilka faktorer påverkar tillväxten?	39
9.2.1 Företagsledarens kön	39
9.2.2 Företagsledarens ålder	40
9.2.3 Företagets branschtillhörighet	41
9.2.4 Företagets juridiska form	43
9.2.5 Företagets storlek	44
9.3 Hinder för tillväxt.....	45
9.4 Sammanfattande kommentarer	45
10. Landsbygdsstödet effekter på tillväxten	47
10.1 Behov av landsbygdsstöd.....	47
10.2 Betydelsen av landsbygdsstöd	49
10.3 Vad hade hänt utan landsbygdsstödet?	51
10.5 Storlek på stödet	52
10.6 Sammanfattande kommentarer	53
11. Analys.....	56
11.1 Fördelning.....	56
11.1.1 Geografi	56
11.1.2 Branscher.....	56
11.1.3 Jämställdhet	56
11.2 Länsstyrelsens interna prioriteringar	57
11.3 Hantering av stöd.....	58
11.4 Vad skapar tillväxt?	58
11.4.1 Företaget.....	58
11.4.2 Företagaren.....	59
11.5 Landsbygdsstödet effekter på tillväxten	60
Litteraturförteckning	61
Tryckta källor	61
Offentligt tryck.....	61

Bilaga 1	Missiv och enkät
Bilaga 2	Tre exempel
Bilaga 3	GIS-karta

1. Inledning

Småföretag spelar en högst väsentlig roll i den svenska ekonomin, både i betydelse av sysselsättning och i ekonomiska termer. Enligt NUTEK har ungefär 99 procent av Sveriges samtliga företag färre än 50 anställda och tillhör därmed kategorin småföretag. Av den totala arbetskraften i den privata sektorn sysselsätter denna kategori av företag drygt två femtedelar och står för omkring 40 procent av den totala privata sektorns omsättning.

En stor andel av dessa småföretag är lokaliserade i glesbygds- och landsbygdsområden. Företag förlagda i dessa trakter har konkurrensnackdelar på grund av denna lokalisering. Nackdelar kan exempelvis vara långa avstånd till kunder och underleverantörer samt svårigheter att rekrytera personal. Då dessa företag är viktiga för den svenska ekonomin har det därför krävts åtgärder i form av kompensation och stöd från statsmakterna för att kunna minska dessa nackdelar.

De regionalpolitiska stöden har sedan 1960-talet verkat för detta syfte. De övergripande målen för stöden har under tidernas lopp uttryckts på olika sätt. Exempelvis har det sagts att stöden skall bidra till ”väl fungerande arbetsmarknadsregioner” och ”en levande landsbygd”.

De regionalpolitiska stöden består av flera olika stödtyper där ett exempel är landsbygdsstödet. Landsbygdsstödet som stödform står i fokus i denna rapport. Målet med landsbygdsstödet är att det ska generera ökad sysselsättning i landsbygds- och glesbygdsområden. På senare år har landsbygdsstödet betydelse för den ekonomiska tillväxten betonats allt starkare.

Länsstyrelsen i Jönköpings län betonar vikten av sysselsättnings- och tillväxteffekten, men landsbygdsstödet är även minst lika viktig för att sprida framtidstro och entreprenörsanda på landsbygden.

I denna rapport har en kartläggning och analys genomförts över småföretag i Jönköpings län som erhållit landsbygdsstöd. Resultaten bygger huvudsakligen på en enkätundersökning riktad till företag som fått landsbygdsstöd under perioden juli 2000-december 2004. Svarsfrekvensen i enkäten är 95 procent, vilket brukar innebära att säkra slutsatser av enkätens resultat kan göras.

1.1 Syfte

Syftet med utvärderingen är att kartlägga fördelningen av landsbygdsstöd som utbetalats och beviljats under åren 2000-2004. Vidare belyses de faktorer som påverkar stödföretagens tillväxt samt vilka effekter landsbygdsstödet haft på tillväxten i stödföretagen.

Syftet ska analyseras utifrån följande frågeställningar:

- Hur har stödet fördelats?
- Har uppställda prioriteringar följts?
- Hur uppfattas stödhanteringen av stödmottagarna?
- Hur ser tillväxten ut i stödföretagen?
- Kan tillväxten tillskrivas landsbygdsstöden?

1.2 Att mäta tillväxt

Hur tillväxt ska mätas är en fråga åtskilliga forskare ställer sig eftersom det inte finns någon vedertagen huvudmetod för att mäta tillväxt. Denna undersökning använder tillväxt i termer av ökad sysselsättning och/eller ökad omsättning, vilket är en väl använd metod.

Omsättnings- och sysselsättningsförändringar har mätts utifrån företagets siffror gällande omsättning och sysselsättning från det år då stödföretaget tilldelades stöd till senaste bokslut (år 2004).

2. Metod och material

2.1 Undersökningsgrupp

Under maj och juni månad 2005 genomfördes på Länsstyrelsen en förstudie av stödföretag som beviljats stöd första halvåret 2000. Förstudiens roll var att kunna fastställa arbetsmetoder och riktlinjer för genomförandet av den fortsatta studien. Totalt intervjuades 42 företag. Förstudien konstaterade att huvudstudien skulle baseras på en enkät utskickad till företag som beviljats och som fått stöd utbetalt under perioden juli 2000 - december 2004.

Företag som beviljats och fått stöd utbetalt under perioden juli 2000 - december 2004 erbjöds att delta i en enkätundersökning. För att undersöka hur respondenter besvarade och tolkade enkäten skickades först en "test-enkät" ut till stödföretag som beviljats och fått stöd utbetalt under andra halvåret 2000. Testet visade att få förtydliganden behövdes göras och till andra utskicket ändrades enkäten obetydligt.

Då enkäten prövats skickades resterande enkäter ut i ett andra enkätutskick till de företag som beviljats och fått stöd utbetalda under perioden 2001-2004. I det medföljande missivet angavs vilket stöd som avsågs samt när stödet utbetalts så att inga missförstånd skulle förekomma. Efter 21 dagar skickades en påminnelse ut tillsammans med ytterligare en enkät. Då svar inte inkommit från ett fåtal stödföretag trots påminnelse skickades ytterligare en tredje påminnelse.

Populationen av stödföretag uppgick till 223 efter det att 16 stödföretag exkluderats. De företag som exkluderats hade fått stöd mer än en gång. Korrigeringen gjordes på grund av att ett företags svar och omsättning inte skulle riskera att registreras dubbelt eller i vissa fall trippelt. Bruttopopulationen är då 239.

Svarsfrekvensen som beräknades på 223 stöd uppgick till 95 procent, vilket innebar en undersökningspopulation på 213 stöd. Bland de tio företag som inte besvarat enkäten har ungefär 6 företag upphört.

2.2 Hantering av enkätsvar

Valet mellan intervjuer och postenkäter sker med hänsyn till hur stor populationen är. Då urvalet och populationen i denna rapport varit omfattande har undersökningen skett utifrån en enkätundersökning¹.

En ytterligare fråga är hur man ska ställa sig till sanningshalten i enkätsvaren. Respondenten kan missuppfatta frågor samt även vilja att inte lämna svar på känsliga frågor. I denna un-

¹ Se bilaga 1.

dersökning har stödmottagare fått besvara frågor kring antal sysselsatta samt hur stor omsättning företaget har. Dessa uppgifter kan för många upplevas som känsliga.²

De siffror som angetts angående omsättning och sysselsättning är viktiga att ha ett visst förbehåll till. Ett fåtal stödmottagare har genom sitt svar visat att de inte vet vad omsättning är eller inte uppgivit korrekta siffror. Då detta varit uppenbart har företagen kontaktats per telefon för förtydligande.

Den omsättning som varit av intresse i undersökningen är den omsättning som verksamheten som fått stöd äger. I många företag är verksamheten som fått stöd en sidoverksamhet till ett större företag vilket gör att fel uppgifter riskerar att lämnas. För att kringgå detta har det i enkäten förtydligats hur stödmottagaren ska fylla i enkäten angående frågor om antal sysselsatta och storlek på omsättning. I enkäten finns en kolumn för dem som erhållit stöd för en sidoverksamhet och en kolumn för de som tilldelats stöd för företaget i helhet.

Utöver inkomna uppgifter från enkäterna bygger rapporten på ansöknings- och beslutshandlingar samt uppgifter hämtade från STINS. I STINS finns uppgifter som registrerats i samband med handläggningen av landsbygdsstödet.

2.3 Statistik

Den statistiska analysen har i denna undersökning utgått från en- och tvåvariabelsanalyser.

Envariabelsanalys, undersökningar av fördelning av en enda variabel, är den enklaste formen av statistik analys. Syftet med envariabelsanalys är att besvara beskrivande frågeställningar. De vanligaste statistiska verktygen är dels frekvensfördelningar och procentberäkningar, dels olika former av sammanfattande beskrivande mått såsom centralmått (exempelvis medelvärde). En frekvenstabell visar hur många enheter som har tilldelats samma variabelvärde och därmed klassificerats i samma kategori. Frekvenser (som ibland kallas för absoluta tal) ger omedelbart besked om hur fördelningen av en variabel ser ut.

Vid ett flertal tillfällen har resultaten redovisats i medelvärde för att exempelvis undersöka hur stöd fördelats per företag. Det finns emellertid en stor nackdel med medelvärdet eftersom det är känsligt för extrema variabelvärden. Ett fåtal analysenheter kan påverka beräkningarna så mycket att informationsvärdet i medeltalet drastiskt minskar och ger en skev bild av var mittpunkten i fördelningen egentligen ligger.

Tvåvariabelsanalysen handlar om huruvida det finns samband mellan två fenomen och om sambandet går i den förväntade riktningen. Då det gäller tvåvariabelsanalyser är det viktigt att veta vilken fråga man ställer till materialet. Det enklaste sättet är att redovisa detta statistiska samband i korstabeller. Genom den ställda frågan är det möjligt att identifiera en beroende variabel och en oberoende variabel; alltså kan variationerna i förklaringsfaktorn X utöva någon form av påverkan på den beroende variabeln Y?

² Frågor 11 b samt 12 b i enkäten rör frågor om antal anställda och omsättning.

I undersökningen summeras den oberoende variabeln kolumnvis, vilket innebär att korstabeller redovisas i kolumnsprocents där kolumnen är procentbas. Detta medför att det går att jämföra olika grupper, och i synnerhet fördelningen på den oberoende variabeln.³

2.4 Mätning

Vilken tidsperiod som ska studeras är en central fråga. I detta fall är den undersökta tidsperioden juli 2000-december 2004. Tidigare studier som undersökt småföretagandet, och landsbygdsstöden i synnerhet, har en tidsperiod som spänner mellan två år och tio år.

Ett dilemma kan uppstå när det gäller redovisning av utvecklingsmått. Mått kan vara relativa eller absoluta. Vid redovisade förändringsmått av sysselsättning och omsättning anges dessa indikatorer främst i relativa mått. I enstaka fall kommer dock de relativa sysselsättningsförändringarna att kompletteras med absoluta mått.

Omsättningsförändringen i stödföretagen redovisas genomgående i relativa mått, detta med anledning av att ekonomiska mått lutar åt att bli missvisande på grund av inflation. När ett företag minskat eller ökat med mer än 10 procentenheter anses det föreligga en förändring. Om ökningen eller minskningen istället ligger under 10 procentenheter anses omsättningen vara oförändrad.⁴

Hur en sysselsättningsförändring beräknas sätts i förhållande till företagets storlek. Om exempelvis ett företag med tio verksamma ökar med en ytterligare sysselsatt är detta samma prestation som om ett företag med 100 verksamma ökar sysselsättningen med ytterligare tio. Att använda ett absolut mått är användbart då det gäller stora företag, medan det relativa måttet är användbart gällande utvecklingen hos små företag. Då denna studie enbart vänder sig till småföretag används det relativa måttet, det vill säga förändring procentuellt sett. Vid vissa fall kan det även vara nödvändigt att belysa resultatet med absoluta mått för att förtydliga effekten.

Sysselsättning är en komplex fråga eftersom den verksamhet som fått stöd ibland kan synas vara endast en sidoverksamhet. Att tala om årsarbetskrafter är därför svårt. I denna rapport anses ett arbetstillfälle vara en anställd person oavsett sysselsättningsgrad.⁵

2.5 Metoddiskussion

Svarsfrekvensen i undersökningen är hög, 95 procent. En trolig orsak till den höga svarsfrekvensen kan vara formuleringen av det medföljande missivet. I missivet angavs när stödmottagaren mottagit stöd samt hur stort stödbeloppet var för att på så sätt underlätta förståelsen. I missivet var det även angivet att det i villkoren för landsbygdsstöd föreskrivs att företag på begäran skall rapportera vissa uppgifter till den myndighet som har uppföljningsansvaret, vilket är Länsstyrelsen i Jönköpings län.

³ Följande korstabeller är: tabell 3, 4, 5, 6, 8, 11, 13, 14, 15.

⁴ Dessa måttbestämningar använder sig även NUTEK av då de undersöker ekonomiska förändringar under en viss tidsperiod.

⁵ I denna undersökning används inte sysselsättningsförändringar i antal årsarbetskrafter (1650 timmar) utan en sysselsättningsförändring är en nyanställd person, oavsett om denne arbetar 20 procent eller 100 procent.

Då flera faktorer påverkar utvecklingen i ett enskilt företag är det därför svårt att mäta och avgränsa stödets effekter. För att kringgå detta problem har således mer djupgående frågor ställts i enkäten där stödföretagen själv fått värdera effekterna av landsbygdsstödet. Skälet är att detta kan ge en djupare förståelse och en vidare bild kring stödets betydelse.

Denna rapport kommer inte att använda sig av en kontrollgrupp. Skälet är att det är omöjligt att skapa en korrekt kontrollgrupp eftersom företag som undersöks i denna rapport tilldelats landsbygdsstöd. En jämförelse med andra företag skulle därför riskera att skapa ett missvisande resultat.

Valet av statistisk metod kan kritiseras. I detta fall används endast enkla statistiska metoder som en- och tvåvariabelsanalyser. Detta innebär att mer djupgående sambandsanalysmetoder som chi-2, Pearsons r, tau-b och tau-c inte använts, varför det inte går att fastställa några signifikanta samband.

2.6 Disposition

Nästföljande kapitel behandlar den teoretiska referensramen där ekonomisk tillväxtteori och jämställdhetsteori beaktas. Därefter beskrivs handläggningsprocessen på Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Vidare presenteras resultatet i tre olika delar. Del ett omfattar att belysa fördelningen av landsbygdsstödet utifrån faktorer som geografi, jämställdhet och ekologisk hållbarhet. Näst följande kapitel behandlar frågan om hur hanteringen av stöd uppfattas av stödmottagarna.

I del två kartläggs vad som skapar tillväxt i stödföretagen vilket senare knyts samman med landsbygdsstödet effekter på tillväxten.

Sammanfattningsvis analyseras alla punkter i del tre utifrån de uppställda frågeställningarna i ett analyskapitel.

3. Teoretisk referensram

3.1 Ekonomisk tillväxt

Ekonomisk tillväxt i småföretag är ett komplext ämne att belysa och studera. För att kunna illustrera och skaffa sig kunskaper om detta ämne används en teoretisk referensram. Den teoretiska referensramen skall fungera som vägledning kring vad som bör studeras. Alltså vilka faktorer och variabler är intressanta att studera och vilka svar kan de ge?

Denna studie bygger på tidigare bedriven forskning i området tillväxt i småföretag. Den teoretiska ramen baseras på David Storeys omfattande forskning om tillväxt i småföretag. David Storey har författat en bok, *Understanding the small business sector*, där småföretags etablering, tillväxt och nedläggning behandlas. Utöver detta har han en genomgång av vad flertalet forskare dragit för slutsatser i sina undersökningar inom detta område.

För att kunna analysera småföretagens levnadsbana har Storey utvecklat en metod. Hans strategi är att gruppera olika förklarande faktorer i två olika kategorier. De första förklarande faktorerna är förenade med *företaget* och de andra är förenade med *företagaren*.

I huvudsak baseras den teoretiska referensramen på valda delar av David Storeys utgångspunkter, men det kommer även att hänvisas till svensk forskning av bland annat Johan Wiklund. Detta för att kasta ljus på undersökningar som haft svenskt småföretagande som utgångsläge. Vägledande för urvalet av valda delar av Storeys undersökning är vad som är möjligt att jämföra med enkätmaterial samt vad som har varit centralt i tidigare forskning.

3.1.1 Företaget

Den första kategorin Storey behandlar har till ämne företaget. Företagets förmåga att växa i ekonomiska termer beror till viss del av den omgivning de befinner sig i samt vilka förutsättningar de verkar under. De faktorer som kan identifieras inom denna kategori är branschtillhörighet, företagets juridiska form samt företagsstorlek (antal sysselsatta).

BRANSCHTILLHÖRIGHET

De studier Storey refererar till i sin undersökning visar att bransch har en tydlig koppling till tillväxt. Problemet är dock att studierna Storey använder sig av tenderar att karaktärisera och avgränsa branscher på olika sätt. Därmed är det svårt att göra jämförelser utifrån Storeys sammanställning. Det finns emellertid flertalet svenska studier som tar upp detta fenomen. Per Davidsson och Frédéric Delmar påvisar att den professionella tjänstesektorn är överrepresenterad då det gäller ökad tillväxt. Däremot visar den traditionella handeln betydligt färre tillväxtföretag.⁶

⁶ Davidsson & Delmar, 2001, s 96.

I denna utvärdering är företag som fått stöd uppdelade i branscher. Branschuppdelningen har skett i enlighet med SNI:s (standard för svensk näringsgrensuppdelning 1992) rekommendationer. Branschuppdelning kan emellertid ske utifrån olika nivåer. Exempelvis är tillverkning en bransch, men i detta fall har denna bransch delats upp i tre olika grenar, trävaru, maskin och livsmedel. Samma sak gäller turismbranschen. Här har korttidsuthyrning brutits ut från turismbranschen. Detta för att skapa en tydlig bild kring framgången inom de enskilda grenarna. Även om dessa är grenar av branscher kommer de fortsättningsvis att benämnas branscher eller verksamheter.

Att klassificera stödföretagens tillväxt utifrån olika branscher görs emellertid med vissa förbehåll. Enligt NUTEK är orsaken till detta förbehåll att branscher är starkt tidsberoende. Ett tydligt exempel är IT-sektorn som var en otrolig framgångsmaskin under en tidsperiod men som därefter föll kraftigt. Alla tidsperioder är olika vilket även gäller branscher. I landsbygdssammanhang går det därför inte att peka ut en viss bransch som mer tillväxtkraftig och därefter satsa stort på just den branschen.

JURIDISK FORM

Storey utmålar ett samband mellan företagets juridiska form och tillväxt, vilket flertalet forskare kommit fram till. I detta fall menas att aktiebolag har en signifikant högre tillväxt än andra företag.⁷ Ett förhållande som är viktigt att ha i åtanke är att aktieägarnas risk är begränsad i relation till icke aktiebolag. I aktiebolag är inte betalningsansvaret personligt utan begränsas endast till satsat kapital. I gengäld finns i aktiebolagslagen en mängd regler som måste följas.

FÖRETAGSSTORLEK (ANTAL SYSSELSATTA)

Företagets storlek är en betydande förklaringsfaktor vad gäller tillväxt. David Storeys genomgång av tidigare studier visar en tvetydig bild av sambandet företagsstorlek och tillväxt. Flertalet av Storeys redovisade undersökningar pekar på att sambandet mellan företags storlek och tillväxt inte existerar i betydande termer. Han gör dock en bedömning kring relevansen i studierna och drar därefter slutsatsen att mindre företag har högre tillväxttakt.⁸

3.1.2 Företagaren

Den andra kategorin Storey behandlar är företagaren. Företagare är alla individer och fungerar därmed olika. De har olika drivkrafter, erfarenheter och förutsättningar att driva ett företag och dessa olika egenskaper kan påverka framgång i termer av tillväxt på skilda sätt. Faktorer som i denna undersökning ska förklara sambandet mellan tillväxt och stödföretagaren är företagsledarens kön och ålder. Företagaren avses i denna studie vara företagsledaren.

⁷ Storey, 1994, s 138.

⁸ Storey, 1994, s 142.

FÖRETAGLEDARENS KÖN

Flertalet studier har på senare år ägnats åt att undersöka sambandet mellan företagsledarens kön och företags tillväxt. I synnerhet har det fokuserats mycket kring kvinnligt företagsledande där olika hinder för kvinnligt företagande avhandlats. Bland annat har det diskuterats om kvinnors ”roll” som hemarbetande och barnomhändertagande samt vilka hinder detta skapar för att kvinnor ska kunna utveckla ett företag. Storey radar upp ett antal ytterligare hinder kvinnor ställs inför då de ska etablera eller bedriva befintlig verksamhet. Bland annat saknar de trovärdighet hos finansiella institutioner och behandlas därmed inte seriöst. Kvinnor tenderar även att arbeta inom sektorer där snabb tillväxttakt saknas. Exempel på sådana sektorer är frisör, sömmerska, detaljhandel, etc.⁹

Storeys genomgång av tidigare forskning påvisar emellertid att företagsledarens könstillhörighet inte har ett signifikant samband med tillväxt. Liknande slutsatser har även dragits i svenska studier. Johan Wiklund hittar exempelvis inget signifikant samband mellan företagsledarens könstillhörighet och tillväxt.¹⁰

FÖRETAGSLEDARENS ÅLDER

För att kunna urskilja ett samband mellan företagsledarens ålder och tillväxt har Storey ställt tre hypoteser. Den första hypotesen vill påvisa att endast unga företagare har energin att lyckosamt utveckla och driva ett företag. Äldre företagare har oftast inte samma energi och ambitioner att utveckla och expandera eftersom de är närmare pensionen.

Storeys andra hypotes antyder det motsatta. Yngre företagare lyckas inte lika bra som äldre eftersom de har mindre trovärdighet på grund av deras oerfarenhet. Detta skapar ett övertag åt äldre företagare.

En tredje hypotes förenar dessa två hypoteser. Storey menar här att medelålders företagare har både energin som krävs samt erfarenhet och trovärdighet gentemot marknaden och finansiella institutioner.

Storey konstaterar att det finns ett samband mellan företagsledarens ålder och tillväxt.¹¹ Även Johan Wiklund fastställer i sin studie att yngre företagare tycks ha en högre tillväxttakt än äldre företagare.¹²

3.1.3 Hinder för tillväxt

År 2003 genomförde NUTEK en studie kring svenska småföretags upplevda tillväxthinder. Resultatet visade att småföretag förlagda på glesbygden upplever generellt sett fler hinder för tillväxt jämfört med genomsnittet för samtliga företag. Bland de mest upplevda hindren förekom svag efterfrågan, dålig lönsamhet, begränsad tillgång till lån, begränsad tillgång till externt ägarkapital samt myndighetsregler, tillståndkrav och dylikt.¹³

⁹ Storey, 1994, s 136f.

¹⁰ Wiklund, 1998 .

¹¹ Storey, 1994, s 134.

¹² Wiklund, 1998, s 134.

¹³ NUTEK B 2003:4, s 80. Med glesbygd avser de företag belägna i regionfamiljerna 5 och 6.

Sammanfattningsvis finns det en rad potentiella marknadsmisslyckanden som kan göra att företagandet på lands- och glesbygden inte utvecklas optimalt.

3.2 Jämställdhet

Flertalet forskningsrapporter har genom åren rapporterat läget gällande jämställdheten i Sverige. Dessa redovisar en dyster bild av läget. Enligt forskningsrapporterna föreligger en ofärdig demokrati där kvinnor genomgående värderas lägre. Yvonne Hirdman, känd genusforskare, rapporterar bland annat att:

”... kvinnor mellan 24 och 44 år i genomsnitt använde drygt 33 timmar i veckan för hushållsarbete, medan män i samma ålder använde drygt 12, att av de 30 yrken med flest antal sysselsatta är 18 mansdominerade med mer än 85 procent män / .../ Statistiken avslöjar också med en nästan fascinerande tydlighet, att kvinnor i ledande ställning, vare sig det är inom handel, försäkringsbolag, offentlig sektor eller inom industrin, hela tiden ligger ett par snäpp (eller mer) lägre i inkomst än män i motsvarande ställning.”¹⁴

3.2.1 Könsmönster och företagande

Sedan lång tid tillbaka har den sociala konstruktionen delats upp i *han* och *hon* där detta innebär att könen inte bör blandas. På samma sätt vilar arbetsfördelningen mellan könen på denna logik. Enklast kan den beskrivas med att:

Kvinna = inomhus/hus/privat = arbeten förknippade med huset.

Man = utomhus/torget/offentligt = arbeten förknippade med torget.

Vad gäller företagandet är det minst lika könssegregerat som på arbetsmarknaden. En statlig utredning, SOU 2005:66, har begrundat detta ämne. Mönstret följer väl den konstruktion som byggts upp efter ”han- och honlogiken”. Män är mest verksamma inom byggbranschen, industribranschen samt inom jordbruk, medan kvinnor ägnar sig åt yrken som är förknippade med huset såsom detaljhandel, hotellverksamhet samt personlig service.¹⁵

Könsmönstret följer även hur kvinnor och män driver företag. Ungefär 40 procent av kvinnorna och 10 procent av männen driver sitt företag på deltid. Kvinnor har traditionellt anpassat sitt företagande till familjens behov i högre grad än män. Samtidigt arbetar kvinnliga enmansföretagare mer än manliga enmansföretagare, de gör mer obetalt arbete i hemmet, de tjänar mindre samt har ofta upplevt diskriminering från myndigheter, banker och före detta arbetsgivare.¹⁶

Det existerar många myter kring vad som är manligt respektive kvinnligt företagande. Det hävdas ofta att kvinnliga företagare inte strävar efter att öka omsättningen i samma utsträckning som manliga företagare, vilket inte är fallet. Det finns inga dokumenterade skill-

¹⁴ Hirdman Y, s 189 f.

¹⁵ SOU 2005:66, s 223 ff.

¹⁶ SOU 2005:66, s 233.

nader mellan män och kvinnor vad gäller ambitionen. Lika många kvinnor som män vill se sina företag växa både i omsättning och i antalet anställda.¹⁷

Carin Holmqvist, professor i företagsekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm, har undersökt hur bilden av manligt respektive kvinnligt företagande framställs i politiken. Utgångspunkten är den nytta företagare anses lyckas åstadkomma utifrån sina könstillhörigheter.

Manliga företagare ska:

- Utveckla nya stora företag byggda på tekniska innovationer
- Skapa tillväxt
- Skapa nya arbetstillfällen

Kvinnliga företagare ska:

- Rädda glesbygden
- Sysselsätta sig själva och ”andra privilegierade undergrupper”
- Förnya offentlig sektor¹⁸

3.2.2 Startande av företag

År 2004 startades 41 608 nya företag varav 65 procent var ledda av en man. Enligt en undersökning som TCO genomfört är kvinnor mindre intresserade av att starta företag än män. Detta kan ha sin förklaring i att offentligt anställda inte är lika intresserade att starta företag som anställda i privat sektor. Då fler kvinnor är anställda inom offentlig sektor medför det ett minskat intresse att starta eget företag.

Den primära orsaken till varför både kvinnor och män startar företag är för att få ökat inflytande över den egna arbetssituationen, att få förverkliga sina idéer samt att få arbeta med det de kan och vill.¹⁹

3.2.3 Varför startar inte kvinnor företag (i samma utsträckning som män)?

Det finns en handfull förklaringar till varför kvinnor inte startar företag i samma utsträckning som män, beroende på vilket perspektiv man anlägger.

En första ansats är att kvinnor anses ha sämre förutsättningar att starta företag. Detta eftersom kvinnan fortfarande har huvudansvaret i hemmet. Endast 13 procent av de svenska sammanboende paren har en jämn arbetsfördelning i hemmet. Svårigheterna att kombinera ett arbete i företaget och familjearbetet sätter stopp för flertalet initiativ till att starta eget företag bland kvinnor.

¹⁷ SOU 2005:66, s 231.

¹⁸ SOU 2005:66, s 234.

¹⁹ SOU 2005:66, s 222.

Nästa ansats är den ekonomiska risk en företagsstart ofta innebär. Oftast innebär det att den som starta ett företag måste säga upp sig från sin anställning. Kvinnor har också lägre lön vilket gör det svårare att skaffa sig ett kapital som kan utgöra en trygghet om företaget inte bär sig.

Till sist finns det starka föreställningar om att företagaren är synonymt med att vara man. Carin Holmqvist har slående beskrivit det som att *"det finns företagare och så finns det kvinnor som är företagare"*²⁰. Studier visar att denna bild har hindrat många kvinnor att starta företag.

Oftast är företagaren associerad med en person som vikt sitt liv åt företaget. Företagaren arbetar dygnet runt och drivs av värden såsom självständighet, självförtroende och ekonomiska vinster. Företag associeras också ofta till manliga normer och manliga uppgifter såsom teknik och byggindustri. Kvinnliga företag framställs gentemot manliga företag som hobbyverksamheter.²¹

²⁰ SOU 2005:66, s 231, och där anförda referenser till Holmquist & Sundin.

²¹ SOU 2005:66, s 230 f.

4. Handläggningsprocessen

4.1 Bakgrund

Landsbygdsstödet regleras av förordningar och styrdokument som förändrats genom åren. Landsbygdsstödsförordningen (2000:283) ligger till grund för stödhanteringen och för den tidsperiod som här studeras.

Syftet med landsbygdsstödet är att skapa en hållbar utveckling. Den hållbara utvecklingen kan delas upp i tre dimensioner – den ekologiska, den ekonomiska och den sociala – vilka alla är lika betydelsefulla och ömsesidigt beroende av varandra för att skapa en *hållbar* utveckling.

Den ekonomiska dimensionen baseras på och fokuserar kring ekonomisk tillväxt där landsbygdsstödet bidrar till att förbättra den lokala arbetsmarknadsregionen, vilket i sin tur bidrar till att förbättra den nationella tillväxten. Den sociala tillväxten fokuserar kring välfärd, lika möjlighet för delaktighet, väl fungerande arbetsmarknader samt social och kulturell mångfald. Den ekologiska dimensionen grundar sig på en framtidsstro att dagens generation ska lämna över en värld till nästa generation där de flesta tunga miljöproblem är lösta.²²

4.2 Landsbygdsstödet i Jönköpings län

Landsbygdsstödet kan lämnas till små och medelstora företag. Verksamheten ska kunna ge varaktig sysselsättning och tillfredsställande lönsamhet. Mer specifikt beskrivet, utöver de tre dimensionerna, har landsbygdsstödet till syfte att främja investeringar, öka sysselsättningen och tillväxten. Stödet kan användas för investeringar i byggnader eller anläggningar och för anskaffning av nya maskiner och annan utrustning. Det kan också användas för produktutveckling, marknadsföring och utbildning under förutsättningar att det inte är utgifter som ingår i företagets normala drift. Landsbygdsstödet är enligt EU-kommissionen ett så kallat stöd av mindre betydelse där bidraget högst får uppgå till 800 000 kr under en treårsperiod.²³

4.2.1 Informationsskrift²⁴

Länsstyrelsen i Jönköpings län har dragit upp riktlinjer kring hur handläggningen och inriktningen av stödhanteringen ska hanteras i ett flertal dokument. Ett första dokument som potentiella stödmottagare, myndigheter, samt andra organisationer har nytta av är en informationsskrift kring vad landsbygdsstödet innebär. Där presenteras ett antal grundläggande principer kring landsbygdsstödet.

²² Riksrevisionen, RiR 2005:6, s 24.

²³ Riksrevisionen, RiR 2005:6, s 15 f.

²⁴ Följande text är hämtat ut "Styrdokument för företagsstöden", 2004-12-20.

Stödbeloppets storlek beror på i vilket område stödmottagaren har sitt företag beläget. På landsbygden kan stödet uppgå till 20 procent av den godkända investeringskostnaden. I av Länsstyrelsen definierade glesbygdsområden, ett antal socknar belägna i länets ytterkanter, kan stöd lämnas med 30 procent. Ett prioriterat område är de sex högländskommunerna i länet som ingår i EG:s Mål 2-område. Där kan även stöd lämnas till tätorterna, dock högst 15 procent av den godkända investeringskostnaden.

I stödhanteringen samarbetar Länsstyrelsen med kommuner. Informationsskriften innehåller en förteckning över kommunala kontaktpersoner som kan hjälpa till med ansökningshandlingarna och medverka i ansökningsprocessen.

4.2.2 Prioritering av stödet

Länsstyrelsen har fastlagt följande prioriteringsordning för landsbygdsstödet:

- Stödja ungdomar som vill starta företag
- Stödja kvinnligt företagande
- Stimulera invandrare som vill starta företag
- Stödja småföretagare som vill utöka sitt företagande
- Stödja lantbruksföretag som vill komplettera med sidoverksamheter
- Stödja storstadsbor/företagare som vill etablera sig på Högländet

Länsstyrelsen trycker även hårt på kompletterande insatser för att förstärka effekten av stödet. Detta är viktigt inte minst för företag som nyss startat. Insatserna är tänkta att främst rikta sig mot kvinnor, ungdomar samt invandrare. Bland insatserna ingår bland annat coachning, uppföljning, utbildningsinsatser och nätverksbyggande.

4.2.3 Affärsplan

Vid ansökningsprocessens initialskede tar de stödsökande kontakt med handläggare på Länsstyrelsen. I detta skede sker vanligtvis ett personligt besök av handläggare från Länsstyrelsen som bedömer projektets karaktär och möjlighet för stöd. I vissa fall kan banktjänstemän, miljö- och hälsoskyddshandläggare med flera kopplas in i den förberedande diskussionen.

Stödsökanden eller intressenten ges möjlighet att skapa en genomtänkt affärsidé samt förbättra underlaget för fortsatt hantering av stödansökan genom en ”affärsplan”. Där får den sökande nedteckna uppgifter om investeringsplan, finansiering och driftsbudget. Den sökande ska även göra en marknadsbedömning av sin produkt eller tjänst. Vid den slutliga bedömningen av projektet är det ett krav att en affärsplan är upprättad.

Skapandet av affärsplanen är nyttig för sökanden och för att underlätta den fortsatta handläggningen. Genom att med egna ord fylla i vad stödprojektet handlar om skapas en god insikt åt vilket håll projektet är på väg samt hur det kan vidareutvecklas.

4.2.4 Beredning

Beredningen av landsbygdsstödet har stramats upp successivt under årens lopp. Numera finns en checklista som ska täcka in alla aspekter som måste uppmärksammas inför ett beslut. Exempelvis måste könsfördelande sysselsättningseffekter, konkurrenspåverkan, miljöpåverkan, förekomst av nödvändigt bygglov, tillstånd, offerter etc. tas med i planen.

Den slutliga beredningen sker i en beslutsgrupp som är beslutande vid stöd upp till 200 000 kronor. Vid stöd därutöver är länsrådet beslutande. I beslutsgruppen ingår de två landsbygdshandläggarna samt företrädare för landsbygdsavdelningen, vilka svarar för kopplingen och samordningen med LBU- och jordbruksstöden. Vid vissa behov kan experter inom konkurrens, miljö och jämställdhet delta.

Slutligen får stödmottagaren skriftligen bekräfta att denna tagit del av informationen kring innehållet i beslutet, vilka kostnader som är stödberättigade samt att dessa måste verifieras. Denna information är viktig då den ligger till grund för förståelsen kring rekvisitionsförfarandet.

4.2.5 Utbildning och nätverk

Länsstyrelsen erbjuder utbildning till dem som får eller har fått landsbygdsstöd. Nu finns en säljutbildning som heter "Att göra affärer" och fram till och med 2002 fanns även utbildningen "Kvinnligt företagande". Det finns även många andra organisationer som erbjuder utbildningar.

Del I

Fördelning av landsbygdsstöd – hantering, geografi, jämställdhet och ekologi

5. Fördelning av landsbygdsstöd

Nedan redovisas en kartläggning över stödets fördelning i länet. Den belyser Länsstyrelsens och berörda myndigheters arbetssätt och prioriteringar gällande landsbygdsstödet. Under juli 2000-december 2004 har totalt 423 ärenden handlagts av Länsstyrelsen i Jönköpings län. Av dessa har 320 fått bifall, vilket innebär att 103 stödsökanden fått avslag.

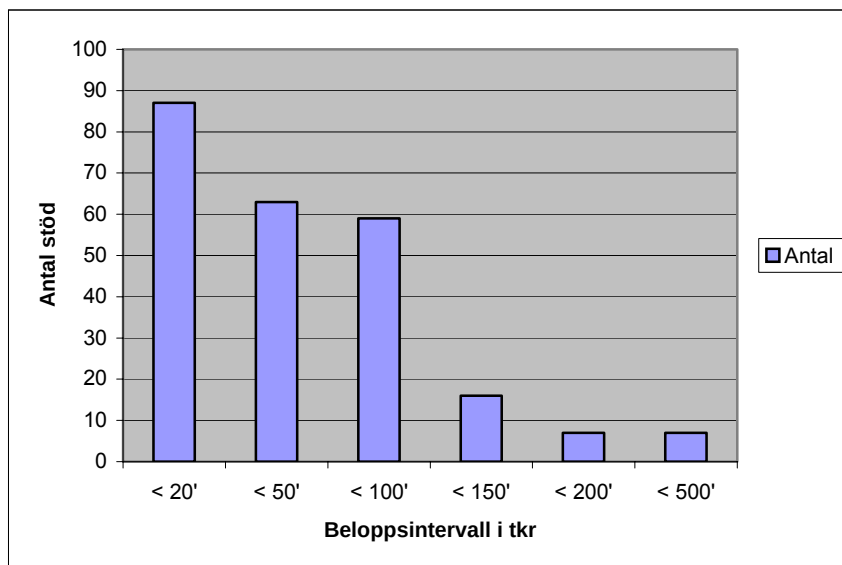
Av dessa 320 beviljade landsbygdsstöd har 239 blivit beviljade och utbetalda.²⁵ Resterande 81 har blivit beviljade men av olika anledningar inte blivit utbetalda.²⁶

Bland kommunerna ligger andelen avslagna ansökningar mellan 20-30 procent. Avvikande är Mullsjö kommun och Värnamo kommun. I Mullsjö kommun har 43 procent (6 ansökningar) av ansökningarna avslagits medan det endast varit 13 procent (3 ansökningar) som fått avslag i Värnamo kommun.

5.1 Fördelning av belopp

Hur besluten om stöden fördelats efter stödbelopp redovisas nedan i diagram 1. Som synes ligger den helt övervägande delen av stöden på belopp under 100 000 kronor. Den genomsnittliga stödsumman är drygt 69 000 kronor. Endast tre procent av stöden överstiger 200 000 kronor.

Diagram 1. Antal stöd fördelade efter stödbelopp.

N=239

²⁵ Dessa 239 stöd är undersökningens bruttopopulation.

²⁶ Det framkommer inget tydligt mönster bland dem som inte blivit beviljade stöd. Dock visar det sig att 32 procent av företagen som fått avslag var aktiebolag. Av de företag som fått avslag var 20 procent ledda av kvinnor.

5.2 Geografisk fördelning

Det geografiska utfallet, redovisat i tabell 1 visar att det finns en stor övervikt av bidrag mot företag i länets östra del. Drygt 20 procent av den totala beslutade stödsumman har tillfallit företag i Vetlanda kommun. Närliggande kommuner som Nässjö och Eksjö har även de fått en stor del av det totala stödbeloppet.

Utfallet speglar den geografiska avgränsningen av EU:s strukturfondsstöd. I Jönköpings län är Tranås, Aneby, Nässjö, Eksjö, Sävsjö och Vetlanda Mål 2-kommuner. Till dessa kommuner har gått 77 procent av stödsumman.

Tabellen visar även hur stort antalet stödföretag i respektive kommun är. Mål 2-kommunerna har 70 procent av antalet stödföretag. Vissa kommuner i länets västra del har ytterst få stödföretag och i Habo kommun inget stödföretag alls.

Mönstret ändras en aning då stöd per företag studeras. I genomsnitt har stödföretagen tilldelats 69 000 kr i landsbygdsstöd. Den största genomsnittliga stödsumman har gått till företag i Gislaveds kommun (108 000 kronor) och den minsta till företag i Gnosjö kommun (35 000 kronor).

Tabell. 1. Fördelning av landsbygdsstöd efter kommun. Antal och kronor.

Kommun	Stödbelopp	Antal stöd	Genomsnittligt Stödbelopp
TRANÅS	813 000	13	62 538
ANEBY	1 321 000	15	88 066
EKSJÖ	1 681 000	27	62 259
NÄSSJÖ	2 898 000	37	78 324
VETLANDA	3 655 500	48	76 156
SÄVSJÖ	1 645 000	25	65 800
VÄRNAMO	1 175 000	16	73 437
GISLAVED	757 000	7	108 142
GNOSJÖ	106 000	3	35 333
VAGGERYD	835 000	16	52 187
JÖNKÖPING	1 414 200	25	56 568
MULLSJÖ	294 400	7	42 057
HABO	0	0	0
Totalt	16 595 100	239	69 435

5.4 Branschfördelning

Nedan redovisas hur stöden fördelats branschvis. Stödnivån varierar mellan de olika branscherna. En bransch med små stödbelopp per företag är handel och hantverk, medan tillverkning (trävaru) är den bransch som tilldelats högst stödbelopp.²⁷ En möjlig förklaring är de olika kapitalbehoven vid investeringstillfällena. Tillverkningsbranschen har dyr och tung utrustning med höga investeringskostnader, medan handel och hantverk oftast har lägre investeringskostnader.

Den bransch som tilldelats mest stöd per företag är tillverkning (livsmedel), där i genomsnitt 133 000 kr beslutats till varje företag. Handel och hantverk är den bransch som tilldelats minst stödbelopp per stödföretag.

Tabell 2. Stödbelopp samt antal stöd fördelat på bransch. Antal och kronor.

Bransch	Stödbelopp	Antal stöd	Genomsnittligt stödbelopp
Handel och hantverk	979 400	25	39 176
Hotell och restaurangverksamhet	1 646 000	22	74 818
Friskvård	582 000	11	52 909
Hästar	591 000	8	73 875
Korttidsuthyrning	916 000	16	57 250
Tillverkning (maskin)	2 997 000	36	83 250
Tillverkning (livsmedel)	1 464 000	11	133 091
Tillverkning (trävaru)	3 646 000	38	95 947
Tjänster	2 566 200	43	59 679
Turism	1 207 500	29	41 638
Totalt	16 595 100	239	69 436

5.5 Sammanfattande kommentarer

Sammanfattningsvis har de flesta av landsbygdsstöden tilldelats företag i Mål 2-kommunerna, i synnerhet Vetlanda kommun. Detta är i enlighet med Länsstyrelsens prioritering gällande företag belägna i områden där stora konkurrensnackdelar föreligger. Dessa kommuners dominans kan i viss mån förklaras av kommunernas olika ambitioner gällande informationen om landsbygdsstödet och engagemanget i stödprocessen.

Den bransch som dominerar som stödtägarer både belopps- och antalsmässigt är tillverkning (trävaru). Tillverkningsbranschen i stort är dominerande som stödtägarer och kan förklaras genom branschens stora behov av investeringskapital.

²⁷ Små stöd är ≤ 20 000 kr.

Företag i Gislaveds kommun har tilldelats mest stöd per företag medan företag i Gnosjö och Jönköpings kommun tilldelats minst stöd.

6. Jämställdhet

Länsstyrelsen har till uppgift att verka för att regeringens jämställdhetsmål beaktas i länet. Regeringens mål innebär att ”kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden”.²⁸ Detta ska genomsyra arbetet och inte minst då det gäller fördelning av stöd till stötagare.

Det är därmed viktigt att få insikt om huruvida det landsbygdsstöd som fördelats kommit män och kvinnor till del i lika omfattning. Nedan följer en genomgång av hur stöden fördelats mellan kvinnor, män och blandade företag samt hur dessa fördelats inom olika branscher.

6.1 Beslutat stödbelopp

Nedan redovisas en korstabell över hur beslutat stödbelopp fördelats på företagsledarens könstillhörighet. Ett tydligt samband kan utläsas. En övervägande andel företag med kvinnlig ledning, 58 procent, har tilldelats lägre stödbelopp. Företag med kvinnlig ledning har inte tilldelats något av de högre stödbeloppen.

Bland företag med manlig ledning har var fjärde stötagare tilldelats det lägre stödbeloppet, samtidigt har 22 procent av de manliga företagen tilldelats ett större stödbelopp, 150 000-500 000 kr.

Tabell 3. Beslutat stödbelopp relativt företagsledarens könstillhörighet. Procent.

Beslutat stödbelopp	Kvinnor	Män	Blandat
≤ 20	58	25	13
≤ 50	24	31	38
≤ 100	10	22	31
≤ 150	8	9	10
≤ 200	0	8	3
≤ 500	0	5	5
	100	100	100

Då resultatet istället redovisas i medeltal uppkommer ett intressant mönster. I genomsnitt har män tilldelats 81 963 kr, kvinnor 46 719 kr och blandad ledning 79 800 kr. Företag med manlig ledning har alltså grovt skattat dubbelt så stora stöd gentemot företag med kvinnlig ledning.

Värt att notera är att ytterst få med invandrarbakgrund beviljats och utbetalts stöd.

²⁸ Länsstyrelsen i Jönköpings län – Verksamhetsplan, s 98.

6.2 Företagsledning och branscher

Nedan visas hur de tre olika kategorierna av ledningar fördelar sig branschvis. Majoriteten av företag med kvinnlig ledning är verksamma inom handel och hantverk. Hos företag med manlig ledning är spridningen emellertid större. Företag med manlig ledning är främst verksamma inom tillverkningsindustrin med betoning på tillverkning (trävaru). Då det gäller företag med blandad ledning är denna kategori främst verksam inom hotell och restaurangverksamhet.

Tabell 4. Ledning fördelat på branscher. Antal.

Bransch	Kvinnor	Män	Blandat	Totalt
Handel och hantverk	15	5	2	22
Hotell och restaurangverksamhet	6	2	11	19
Friskvård	5	2	5	12
Hästar	3	1	3	7
Korttidsuthyrning	3	4	7	14
Tillverkning (maskin)	4	28	2	34
Tillverkning (livsmedel)	1	4	0	5
Tillverkning (trävaru)	1	29	3	33
Tjänster	6	28	5	39
Turism	10	10	8	28
Totalt	54	113	46	213

6.3 Vad hade hänt utan landsbygdsstödet?

För att få en övergripande bild över landsbygdsstödet betydelse har stödtagare fått besvara frågan om ”vad hade hänt om företaget inte beviljats landsbygdsstöd?”. Denna fråga ger även en bild av betydelsen och behovet av landsbygdsstödet hos företag med kvinnlig ledning, företag med manlig ledning samt företag med blandad ledning.

Utfallet visar att åtskilliga av dem som skulle ha genomfört projektet utan landsbygdsstöd är företag med manlig ledning.

Tabell 5. Vad hade hänt om företaget inte beviljats landsbygdsstöd relativt företagsledarens könstillhörighet. Procent.

Genomförts...	Kvinnor	Män	Blandat
Som planerat	28	31	18
Mindre skala	50	37	33
Vid senare tidpunkt	15	26	25
Inte genomförts	7	6	24
	100	100	100

6.4 Sammanfattande kommentarer

Sammanfattningsvis visar resultatet att företag ledda av kvinnor tilldelas lägre stödbelopp. Vad kan detta bero på? Är det så att kvinnligt företagande värderas lägre eller tar kvinnor inte tillfället i akt att söka högre stödbelopp?

En jämförelse tabellerna emellan visar ett tydligt mönster. Könstillhörighet hos ledning, bransch samt beslutat stödbelopp har ett påtagligt samband. Branscher typiska för manliga ledningar får generellt större stödbelopp. Ett exempel är den mansdominerade tillverkningsindustrin. Tillverkningsindustrin tilldelas betydligt högre stödbelopp än kvinnodominerade stödbranscher som exempelvis handel och hantverk. Detta kan som tidigare nämnts bero på kapitalintensiteten i de olika branscherna, men här är det viktigt att fråga sig om detta är en tillräcklig förklaring.

En förklaring kan vara att stödsökande kvinnor tenderar att satsa i underkant vilket i sin tur resulterar i ett lägre investeringsbelopp.

7. Ekologisk hållbarhet

En central aspekt att ta hänsyn till är ekologisk hållbarhet. Det är viktigt att i stödprocessen betona vikten av miljöhänsyn hos stödföretagen och verka för att förståelsen kring ett miljötankande ökar. Med miljö menas här naturmiljö, inte arbetsmiljö.

7.1 Miljöeffekt

Stödmottagare har i enkäten besvarat frågan huruvida de upplever att projektet haft miljöeffekter, positiva och/eller negativa. Utfallet visar att 36 procent ansåg att projektet de beviljats stöd för haft miljöeffekter, varav alla ansåg att miljöeffekterna var positiva. Resterande stödmottagare såg inga miljöeffekter i projektet.

För att ytterligare förklara varför projektet hade miljöeffekter, positiva såväl som negativa, fick stödmottagaren möjlighet att i enkäten ange och närmre beskriva miljöeffekterna. Angivna miljöeffekter var bland annat att stödet bidragit till mindre resor. Landsbygdsstödet har bidragit till större närhet mellan boende och arbete. En effekt utöver det minskade resandet har blivit en mera levande landsbygd. Vissa angav att de har kunnat satsa och profilera sig åt ekologisk produktion.

Övervägande andel har genom stödet beretts ökad möjlighet att handha och kontrollera de miljöfarliga avfall som släpps ut. Miljöfarligt avfall kan i detta fall vara sopor, spillolja samt kemikalier som färg och lösningsmedel.

7.2 Natur- och kulturturism

Turism är i landsbygdsstödsammanhang ett typiskt stödprojekt. Dessa projekt skapar möjligheter att besöka natur och kultur för både länsinvånarna och besökare utifrån. 53 procent av alla stödföretag som var verksamma inom turism var inriktade åt natur och kultur.

7.3 Sammanfattande kommentarer

Sammanfattningsvis tycks flertalet vara insatta i projektens påverkan på miljön. Fler borde dock ha kunnat ange miljöeffekter men frågan är hur stor medvetenheten varit hos vissa stödtagare. Det kan vara aktuellt att i stödprocessen mera ingående behandla miljöeffekterna.

8. Hantering av stöd

Av vikt vid utvärderingen av landsbygdsstödet är att undersöka hur stödmottagare upplever stödhanteringen. Handläggare skall ge god service till länsinvånarna och samtidigt tydligt informera om de krav som finns uppställda.

Stödhanteringen är i grova drag indelat i tre faser: Rådgivning, ansökan och rekvisition. Rådgivning sker vid det tillfälle då en handläggare besöker en eventuell stödmottagare. Ansökan sker då ansökningshandlingar inklusive en noga beskriven affärsplan inkommer till Länsstyrelsen. Sist görs en rekvisition där stödmottagaren begär utbetalning mot uppvisande av godkända kvitton för gjorda investeringar.

8.1 Rådgivning, ansökan och rekvisition

Då det gäller *rådgivning* har en övervägande andel stödmottagare ansett att rådgivningen varit bra. Ungefär 22 procent har tyckt att rådgivningen varit varken bra eller dålig. Endast 6 procent av de tillfrågade ansåg att rådgivningen var dålig. Övriga ville inte ge någon kommentar kring rådgivningen.

Vad gäller *ansökan* är stödmottagare en aning mindre positivt inställda. Dock mer än hälften anser att ansökningsförfarandet varit bra medan 30 procent tycker varken eller. Ungefär 5 procent anser att ansökningsförfarandet varit dålig.

Slutligen vad gäller *rekvisition/begäran om utbetalning* har 46 procent ansett att rekvisitionsförfarandet varit bra. Ungefär 23 procent anser varken eller och 16 procent anser att rekvisitionsförfarandet varit dåligt.

Tabell 6. Åsikter om stödhanteringen. Procent.

	Rådgivning	Ansökan	Rekvisition/Begäran om utbetalning
Bra	63	57	46
Varken bra eller dålig	22	30	23
Dålig	6	5	16
Ingen kommentar	9	8	15
	100	100	100

Stödmottagare gavs möjlighet i enkäten att lämna eventuella kommentarer kring hur de såg på stödhanteringen. Flertalet påpekade att stödhanteringen var omständlig, och vissa efter-

lyste även tydligare regler. Många påpekade även att handläggningstiden var för lång. Det tycks vara angeläget för stödmottagare att få ett snabbt svar.

8.2 Fick du hela det beslutade landsbygdsstödet utbetalt?

Denna fråga har stödmottagarna fått besvara för att ge en bild av orsakerna till att en relativt stor del av stöden blir mindre än som avsetts. Totalt har 59 procent av de utbetalade stöden varit under 100 procent av den beviljade stödsumman.

En mindre andel, 14 procent, angav att projektkostnaden blev lägre än förväntat. Det främsta skälet, vilket 46 procent av stödmottagarna angett som orsak till varför hela deras stöd inte blev utbetalt, var att vissa kostnader inte godkändes eftersom de inte var stödbemyndigade.

Ungefär 20 procent angav annan orsak som anledning till att stödet inte blev utbetalt. Även här fick stödmottagaren möjlighet att lämna eventuella kommentarer kring vad annan orsak innebar. Några angav att de inte fått hela stödet utbetalt på grund av eget arbete. Detta innebär att de debiterat eget arbete som kostnad, vilket inte är tillåtet. Anmärkningsvärt var att flertalet angav att de inte visste orsaken till varför de inte fått hela stödet utbetalt. Några påpekade att orsaken grundade sig på missförstånd från egen sida och på grund av oklara bestämmelser och oklarheter mellan tjänstemännen på Länsstyrelsen. Detta skapar för länets sökande en negativ bild av hur ärenden på Länsstyrelsen handhas samt en förvirring kring vad som gäller. Av denna anledning krävs att informationen om reglerna tydligt förs fram i början av stödhanteringsprocessen.

8.3 Sammanfattande kommentarer

Sammanfattningsvis är betyget överlag bra då det gäller stödhanteringen. Ett visst mönster kan emellertid skönjas. Det tycks vara så att ju längre in i stödhanteringsprocessen stödmottagaren befann sig desto mer ökat missnöje. Detta kan ha sin grund i den information som ges i början av stödhanteringsprocessen. Många tycks missuppfatta vilka regler som gäller för att få stödet utbetalt. Alltså krävs en tydlig information kring vilka regler som gäller så att missförstånd kan undvikas.

Vidare anser många att handläggningen gällande rekvisitionerna tar för lång tid. Detta kan ha sin förklaring i att de handlingar som ska ligga till grund för rekvisitionen oftast saknas eller är fel.

Del II

Ekonomisk tillväxt i stödföretagen

9. Vad skapar tillväxt?

9.1 Övergripande tillväxtmönster

Nedanstående avsnitt belyser hur stödföretagens sysselsättnings- och omsättningsutveckling sett ut under perioden 2000-2004. Detta följs av en mer ingående analys kring vilka faktorer som svarar för den största förändringen i termer av omsättning och sysselsättning.

Vad gäller sysselsättningsutvecklingen kan det konstateras att stödföretagen totalt haft en stark ökning i antal sysselsatta. Under tidsperioden har nästintill hälften av stödföretagen ökat sin sysselsättning. Endast 6 procent av företagen har minskat antalet sysselsatta.

Då det gäller omsättningsutvecklingen har de flesta företag, 76 procent, ökat sin omsättning.²⁹ Siffrorna visar således på en mycket god tillväxt hos stödföretagen.

Tabell 7. Sysselsättnings- och omsättningsförändring hos stödföretagen. Procent och antal.

Sysselsättningsutveckling	Procent	Antal ³⁰
Ökat	48	129
Oförändrat	46	59
Minskat	6	7
Total	100	195
Omsättningsutveckling	Procent	Antal
Ökat	76	148
Oförändrat	16	31
Minskat	8	14
Total	100	193

Det är emellertid viktigt att reservera sig kring de uppgifter som angetts kring omsättning. Dessa uppgifter är för många känsliga och det finns en risk att ej korrekta uppgifter har lämnats. Då flera stödmottagare bedriver stödverksamheten som en biverksamhet till ett större företag är det svårt att dela upp uppgifter eftersom resultatredovisningen är gemensam.

²⁹ För att omsättningen ska ha ansetts minskat eller ökat skall den ha förändrats mer än plus-minus 10 procentenheter. Då omsättningen ökat eller minskat mindre än plus-minus 10 procentenheter anses omsättningen vara oförändrad.

³⁰ Inget svar från flera enkäter. Bortfall sysselsättning 18 st., omsättning 20 st.

9.2 Vilka faktorer påverkar tillväxten?

I detta avsnitt redovisas stödföretagens tillväxtmönster. För att få svar på frågan om vad som påverkar tillväxten krävs det ett antal utgångspunkter eller förklaringsfaktorer. Förklaringsfaktorerna är kön, ålder, bransch, juridisk form samt företagsstorlek.³¹ Faktorerna sätts därefter i samband med sysselsättnings- samt omsättningsförändring. Sysselsättnings- och omsättningsförändringar kommer i denna rapport vara ett mått för tillväxt.

9.2.1 Företagsledarens kön

Nedan redovisas en tabell över hur företag beroende på ledningens kön utvecklats i omsättning och sysselsättning. Företagens ledningar är uppdelade i tre kategorier; kvinnlig ledning, manlig ledning och blandad ledning. Blandad ledning innebär att minst en kvinna och minst en man är ledare för företaget.

I tabellen nedan framkommer det att skillnaden mellan manlig, kvinnlig och blandad ledning inte är stor då det gäller sysselsättningsutveckling. Vissa smärre skillnader kan utläsas. Fler kvinnor har en oförändrad sysselsättning och en knappt kännbar minskning av sysselsättningen. Män redovisar däremot en bredare sysselsättningsförändring med tanke på att de minskat mer och likaså ökat mer. Blandade företag visar en mindre benägenhet att öka sysselsättningen och har även en sysselsättningsminskning, dock inte lika stor som hos företag med manlig ledning.

Mönstret upprepar sig på liknade sätt då omsättningsförändringar jämförs. Skillnaden är alltså liten. Kvinnliga företagsledare och manliga företagsledare har i hög grad lika omsättningsmönster. Ungefär 80 procent av blandföretagen har ökat sin omsättning.

Tabell 8. Sysselsättnings- och omsättningsförändring beroende på företagsledningens könstillhörighet. Procent.

Sysselsättningsförändring	Kvinnor	Män	Blandat
Ökat	67	70	63
Oförändrat	33	25	34
Minskat	0	5	3
Totalt	100	100	100
Omsättningsförändring			
Ökat	74	79	80
Oförändrat	19	14	15
Minskat	7	7	5
Totalt	100	100	100

³¹ Dessa förklaringsfaktorer har avhandlats i teorikapitlet, se s 15 f.

9.2.2 Företagsledarens ålder

Då tillväxtnönstret undersöks utifrån företagsledarens ålder är det tydligt att yngre företagsledare mellan 25-34 år står för de stödföretag som ökat sin sysselsättning och omsättning mest.

Starkast sysselsättningsökning antalsmässigt per företag har skett i företag ledda av åldersgruppen 25-34 år. Samma fenomen redovisas i omsättningsförändringen. Starkast omsättningsökning per stödföretag har företagsledare 25-34 år.

Företagsledare äldre än 35 år är de som tilldelats mest och flest stöd³².

Tabell 9. Sysselsättnings- och omsättningsökning. Antal.

Ålder	Sysselsättningsökning i antal	Sysselsättningsökning per	
		företag	
-24	1	0,5	
25-34	25	2,27	
35-44	112,8	1,76	
45-54	77,75	0,96	
55-	96	2,13	
Totalt	312,55	1,54	

Ålder	Omsättningsökning i kronor	Omsättningsökning per företag	
-24	100 000	50 000	
25-34	27 813 492	11 619 408	
35-44	48 254 051	753 959	
45-54	17 685 761	218 342	
55-	80 032 149	1 777 558	
Totalt	173 885 453	855 386	

³² Åldersfördelning: -24 år=1 procent, 25-34 år=7 procent, 35-44 år=35 procent, 45-54 år=37 procent och 55- år=22 procent.

9.2.3 Företagets branschtillhörighet

När branschtillhörigheten hos de företag som tilldelats landsbygdsstöd undersöks utmärker sig en bransch markant (se nedanstående tabell 10). Stödföretag verksamma inom friskvård är de som ökat mest både sysselsättnings- och omsättningsmässigt. Observera dock att detta gäller för den procentuella ökningen.

Den bransch som uppvisar lägst sysselsättnings- och omsättningsökning är stödföretag verksamma inom hästbranschen. Skillnaden är avsevärd vid jämförelse med andra stödbranscher. Detta resultat gäller oavsett om relativa mått används eller om absoluta mått används.

En intressant infallsvinkel är att se hur mycket omsättningsökning ett landsbygdsstöd generat inom en viss bransch. Kolumnen längst till höger i nedanstående tabell redovisar hur många gånger omsättningen ökat relativt stödbeloppet. Tjänstesektorn har bland stödföretagen ökat sin omsättning 20 gånger stödbeloppet. Tydligt är att hästföretagen bland stödmottagarna även här visar anmärkningsvärt blygsamma siffror.

Intressant är även att se vad varje nytt arbetstillfälle inom respektive bransch eller verksamhet "kostat" i stödkronor; alltså hur mycket insatser krävs från landsbygdsstödet för att skapa ett nytt arbetstillfälle. Nedre högra kolumn redovisar vad ett nytt arbetstillfälle "kostat" i landsbygdsstöd. Stödföretag inom friskvården har ökat mest i sysselsättning för minst stöd. Ett enskilt arbetstillfälle har där kostat 15 000 kronor medan det i bland häststödföretagen kostat 197 000 kronor för ett nytt arbetstillfälle.

Tabell 10. Omsättnings- och sysselsättningsförändring per bransch.

Bransch	Omsättningsökning	Ökning i kr	Gånger stödbeloppet
Handel och hantverk	24 %	3 444 325	3,52
Hotell och restaurangverksamhet	41 %	3 660 000	2,22
Friskvård	2009 %	6 539 812	11,24
Hästar	5 %	877 400	1,48
Korttidsuthyrning	66 %	1 868 596	2,04
Tillverkning(maskin)	93 %	33 683 648	11,24
Tillverkning (livsmedel)	182 %	29 084 895	19,87
Tillverkning (trävaru)	39 %	39 664 338	10,88
Tjänster	72 %	51 910 523	20,23
Turism	68 %	3 151 916	2,61
Totalt	64 %	173 885 453	10,48

Bransch	Sysselsättningsökning	Ökning i antal	Kostnad per nytt ar- betstillfälle
Handel och hantverk	88 %	17,5	56 000
Hotell och restaurangverksamhet	121 %	20,5	80 000
Friskvård	3800 %	38	15 000
Hästar	25 %	3	197 000
Korttidsuthyrning	129 %	15,5	59 000
Tillverkning (maskin)	72 %	57,2	52 000
Tillverkning (livsmedel)	103 %	18,5	79 000
Tillverkning (trävaru)	36 %	26	140 000
Tjänster	113 %	74,8	34 000
Turism	201 %	41,55	29 000
Totalt	98 %	312,55	53 095

9.2.4 Företagets juridiska form

I nedanstående tabell redovisas hur stödföretagets juridiska form påverkat tillväxtmönstren. Utfallet visar att när det gäller sysselsättning har stödföretag i form av aktiebolag ökat mest. En liten andel av aktiebolagen har haft oförändrad eller minskad sysselsättning. Mönstret är i viss mån annorlunda för icke aktiebolag. Dessa har inte ökat sin sysselsättning i samma utsträckning som aktiebolag, men har heller inte minskat i lika hög grad som aktiebolag.

Mönstret skiljer sig knappt märkbart åt mellan företagsformerna då det gäller omsättningsökning.

Tabell 11. Sysselsättnings- och omsättningsförändring beroende på företagets juridiska form. Procent.

Sysselsättningsökning	Aktiebolag	Ej aktiebolag
Ökat	76	64
Oförändrat	15	35
Minskat	9	1
Totalt	100	100
Omsättningsökning		
Ökat	76	77
Oförändrat	15	17
Minskat	9	6
Totalt	100	100

9.2.5 Företagets storlek

Nedan visas en tabell över sysselsättnings- och omsättningsökning utifrån företagsstorlek från ansökningstillfället fram till idag. De nystartade stödföretagen har alla startat från noll, vilket gör det svårt att åskådliggöra en ökning. Enmansföretag har ökat sysselsättningen mest medan de stora företagen haft svagast sysselsättningsökning i procentuella termer. I absoluta tal har enmansföretagen ökat sysselsättningen mest per företag.³³

Vad gäller omsättningsökning står de stora företagen för den största ökningen per företag. Däremot har enmansföretag ökat mest procentuellt.

Tabell 12. Sysselsättnings- och omsättningsökning per storlekskategori från ansökan fram till idag.

Storlekskategori vid ansökan	Sysselsättningsökning i procent	Sysselsättningsökning per företag
Nystartande företag	∞	2,35
Enmansföretag	50 %	5,69
2-9 sysselsatta	31 %	0,98
10-49 sysselsatta	21 %	3,25
Storlekskategori vid ansökan	Omsättningsökning i procent	Omsättningsökning per företag
Nystartande företag	∞	554 722
Enmansföretag	138 %	1 539 986
2-9 sysselsatta	56 %	1 665 022
10-49 sysselsatta	35 %	5 021 898

³³ Se s. 13 för kommentarer kring beräkning av sysselsättningsförändringar.

9.3 Hinder för tillväxt

En viktig funktion landsbygdsstödet förfogar över är att förhindra och minska negativa externa effekter som företag i lands- och glesbygd utsätts för. Företag ställs inför flertalet problem, inte minst företag i dessa områden.³⁴

Ungefär 7 procent (15 företag) av stödföretagen har upphört. Av dessa angav flertalet att lönsamheten var den största orsaken till upphörandet. Det finns inga signifikanta geografiska samband vad gäller upphöranden. De kommuner med flest upphörda stödföretag är Eksjö, Gislaved, Jönköping, Sävsjö och Vetlanda. I genomsnitt har dessa företag tilldelats 45 500 kr i landsbygdsstöd, vilket är mindre än genomsnittet.

I enkäten gavs det möjlighet att ange om företaget idag hade problem med verksamheten. Ungefär 40 procent angav att stödföretaget eller stödverksamheten hade ett problem att brottas med. Det mest vanliga förekommande problemet var lönsamhet. Därefter följde problem med marknadsföring, lokaler, arbetskraft och tid.

Problem med lokaler tycks förekomma i företag som växer. Lokalerna har blivit för små och för att kunna växa ytterligare krävs större lokaler.

9.4 Sammanfattande kommentarer

Detta kapitel fokuserar på stödföretagens tillväxtmönster med avseende på sysselsättning och omsättning under perioden juli 2000-december 2004. Det övergripande tillväxtmönstret visar att vartannat företag ökat sin sysselsättning och 76 procent av företagen har ökat sin omsättning.

Kartläggningen visar hur olika faktorer påverkat tillväxten i företagen. En faktor är företagsledarens kön. Skillnaderna är små utom på enstaka punkter. Vad gäller företag med manlig ledning har de både ökat mest och minskat mest i sysselsättning. Anmärkningsvärt är att företag ledda av kvinnor knappt märkbart minskat sin sysselsättning. Då det gäller omsättning har blandföretagen ökat omsättningen mest.

Ålder är ännu en faktor där det visar sig att företag med företagsledare som är 25-34 år både har störst sysselsättnings- och omsättningsökning per företag.

Bland stödföretagen är friskvård den verksamhet som utvecklats starkast utifrån sysselsättning och omsättning. Dessa gäller för relativa förändringar. Då absoluta tal istället används kommer stödföretag inom tjänstebranschen i fokus. Det finns emellertid ett problem som bör uppmärksammas och det är att branscher är tidsberoende. Det går därför inte att exkludera företag från stöd enbart på grund att de är verksamma inom en icke växande bransch. På samma grund är det viktigt att räkna med vissa branschers mervärden. Med mervärden menas att ett företag kan generera ökad tillväxt i området, om än inte nödvändigtvis i själva företaget. Ett exempel är turism- och korttidsuthyrningsföretag som kanske

³⁴ Jfr s 17.

inte själva skapar tillväxt men som genom sin lokalisering lockar till sig turister som i sin tur ökar handeln och således tillväxten i området.

Vad gäller företagets juridiska form syns inga märkbara skillnader gällande omsättningsförändringar. Däremot tycks det gå bättre för aktiebolag i termer av sysselsättning. Samma sak gäller företagets storlek. Enmansföretag bland stödföretagen tycks gå bättre vad gäller sysselsättning. Omsättningsmässigt går däremot större företag bättre.

Överlevnadsgraden av stödföretagen är hög. Endast 7 procent av företag som tilldelats stöd under denna period har upphört. Trots detta har stödföretagen problem att brottas med. Lönsamhet är det största problemet.

10. Landsbygdsstödet effekter på tillväxten

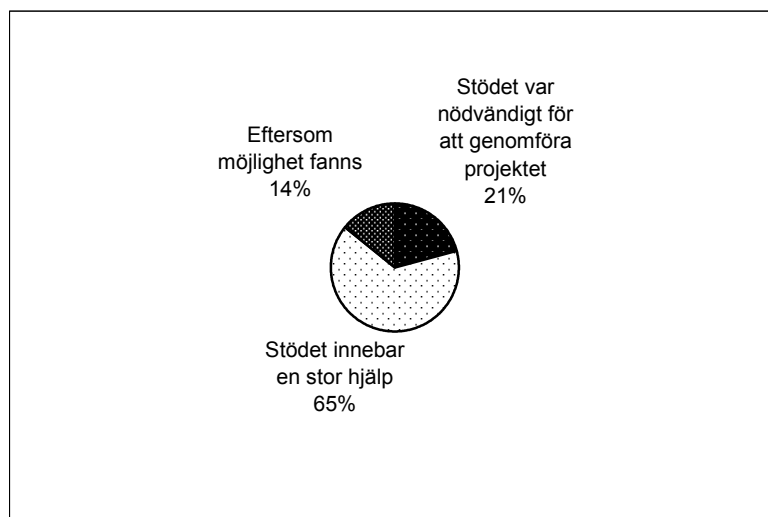
Utifrån ovanstående analys framgår det vilka faktorer som påverkat tillväxten i stödföretagen. En fråga, kanske den viktigaste i detta sammanhang, är vilka effekter landsbygdsstödet haft. Har det hjälpt till att skapa tillväxt?

Nedan redovisas vad som hade hänt i stödföretagen ifall de inte fått landsbygdsstöd samt hur stödbehovet och stödets betydelse påverkat tillväxten i företagen. En ytterligare fråga är om storleken på stöden har ett samband med ökad tillväxt i stödföretagen.

10.1 Behov av landsbygdsstöd

Har behovet av stöd ett samband med stödföretagens tillväxt? Ett mönster träder fram som nedanstående diagram och tabeller illustrerar. Detta avsnitt utgår från enkätens fråga - ”Varför sökte du landsbygdsstöd?”. Frågan har stödföretagen fått svara på för att det ska bli möjligt att skapa en bild över hur stort behovet av landsbygdsstöd varit hos stödföretagen. Utfallet visar att 21 procent ansåg att stödet var nödvändigt för att genomföra projektet medan 65 procent ansåg att stödet innebar en stor hjälp. Av företagen sökte 14 procent stödet eftersom möjlighet fanns.

Diagram 3. Varför sökte du landsbygdsstöd?

Nedanstående korstabell redovisar sambandet mellan behovet av stöd och sysselsättnings- och omsättningsförändring. Av de företag som uppgivit landsbygdsstödet som nödvändigt har 67 procent ökat sin sysselsättning.

Vidare redovisar korstabellen stödbehovet relativt omsättningsförändring. Resultatet är tydligt vad gäller sambandet mellan behovet av stöd och omsättningsförändring.

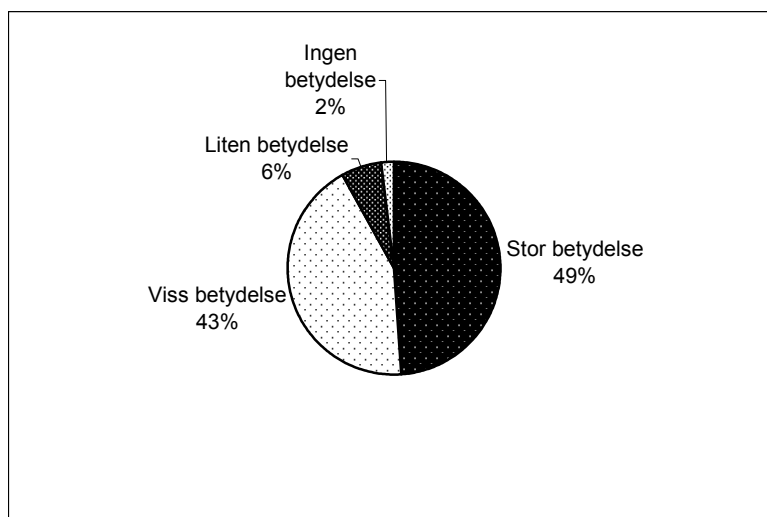
Tabell 13. Sysselsättnings- och omsättningsförändring i relation till angivet behov av landsbygdsstödet. Procent.

Sysselsättningsförändring	Nödvändigt	Stor hjälp	Eftersom möjlighet fanns
Ökat	67	69	52
Oförändrat	26	28	44
Minskat	7	3	4
	100	100	100
Omsättningsförändring			
Ökat	77	80	66
Oförändrat	14	13	21
Minskat	9	7	13
	100	100	100

10.2 Betydelsen av landsbygdsstöd

Vad landsbygdsstödet betytt för stödföretagen efterfrågas i enkäten. Genom att ställa frågan "Vilken betydelse hade landsbygdsstödet för att starta eller utveckla projektet" framkommer det vilken roll landsbygdsstödet spelat för projektet. Åtskilliga, 49 procent, anser att landsbygdsstödet haft stor betydelse för startandet och utvecklandet av stödprojektet, medan endast 2 procent anser att stödet inte hade betydelse. Sammantaget har 92 procent av stödföretagen angett att landsbygdsstödet spelat en stor eller viss roll för genomförandet.

Diagram 4. Vilken betydelse hade landsbygdsstödet för att starta eller utveckla ditt projekt?

Nedan redovisar korstabellen betydelsen av stödet relativt sysselsättnings- och omsättningsutveckling. Vad gäller sysselsättningsförändring har stödföretag med uppfattningen att landsbygdsstödet inte hade betydelse för genomförandet i samtliga fall ökat.

Då det gäller omsättningsförändring har endast hälften av företagen som ansett att stödet saknat betydelse visat ökning. Här är det i stället företag med stort behov av stöd som ökat mest omsättningsmässigt.

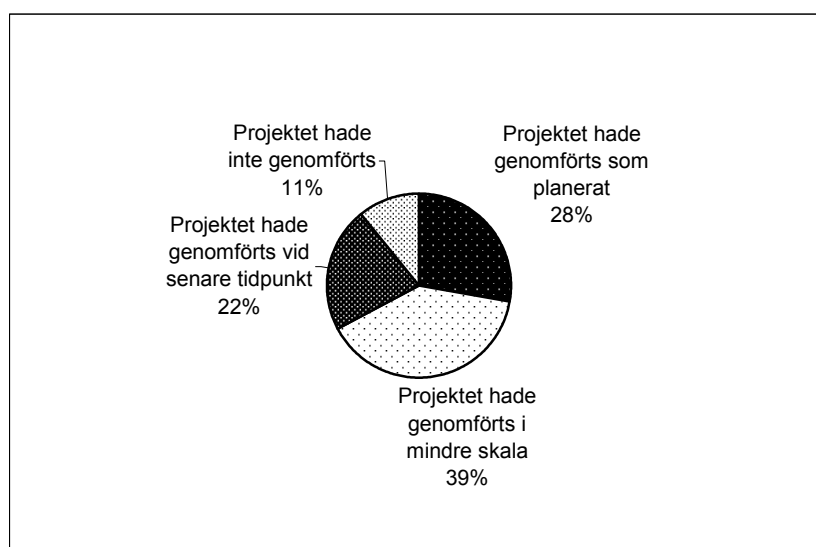
Tabell 14. Landsbygdsstödet betydelse relativt sysselsättnings- och omsättningsförändring. Procent.

	Stor	Viss	Liten	Ingen
Sysselsättningsförändring	betydelse	betydelse	betydelse	betydelse
Ökat	70	61	67	100
Oförändrat	26	34	33	0
Minskat	4	5	0	0
	100	100	100	100
Omsättningsförändring				
Ökat	82	78	58	50
Oförändrat	11	12	42	50
Minskat	7	10	0	0
	100	100	100	100

10.3 Vad hade hänt utan landsbygdsstödet?

För att få en övergripande bild över landsbygdsstödet effekter har det i enkäten frågats om ”Vad hade hänt om företaget inte beviljats landsbygdsstöd?”. Denna fråga ger en bild av hur viktigt landsbygdsstödet varit för startandet av ett visst projekt. Utfallet visar att 11 procent av företagen inte kunnat genomföra sitt projekt utan landsbygdsstöd, medan 28 procent av företagen säger sig ha kunnat genomföra projektet som planerat utan landsbygdsstöd. Resterande 61 procent hade genomfört projektet fast vid en senare tidpunkt eller i mindre skala. Totalt sett hade 72 procent av projekten inte genomförts fullt ut utan landsbygdsstöd.

Diagram 5. Vad hade hänt om företaget inte beviljats landsbygdsstöd

Det är emellertid värt att notera och även uppseendeväckande att mer än var fjärde hade haft möjlighet att genomföra projektet fullt ut utan landsbygdsstöd.

För att se hur stödet fördelats sätts svarsalternativ i relation till beslutat stödbelopp. Totalt utbetalt stödbelopp var 16 595 100 kr. De företag som angivit att projektet genomförts som planerat har tillsammans tilldelats 3 369 700 kr i stöd. I genomsnitt blir detta 59 117 kr per stödföretag. Företag som däremot varit starkt beroende av stödet, alltså inte genomfört projektet utan stöd, har totalt tilldelats 2 432 000 kr och i genomsnitt 110 545 kr per företag.³⁵

³⁵ Företag som angivit att projektet hade genomförts i mindre skala har tillsammans tilldelats 5 688 500 kr och i genomsnitt 70 228 kr per stödföretag. De 22 procent som angivit att projektet hade genomförts vid en senare tidpunkt har totalt tilldelats 3 054 400 kr i stöd och i genomsnitt 67 875 kr per företag.

Svarsalternativen till frågan ”Vad hade hänt om projektet inte beviljats landsbygdsstöd” i kombination med tillväxtmönstret, ger nedanstående tabell. Tabellen visar att bland de stödföretag som inte kunnat genomföra projektet utan landsbygdsstöd, har flest företag, 77 procent, ökat både sysselsättning och omsättning.

Tabell 15. Vad hade hänt om projektet inte beviljats landsbygdsstöd relativt sysselsättnings- och omsättningsförändringar. Procent.

Sysselsättningsförändring	Som planerat	Mindre skala	Senare tidpunkt	Inte genomförts
Ökat	67	68	58	77
Oförändrat	27	28	40	18
Minskat	6	4	2	5
	100	100	100	100
Omsättningsförändring				
Ökat	75	81	74	81
Oförändrat	15	10	20	14
Minskat	10	9	6	5
	100	100	100	100

10.5 Storlek på stödet

Resultatet visar att det finns ett samband mellan storleken på stödsumman och sysselsättningsutvecklingen. De stödföretag som tilldelats ett större stöd har i regel ökat sysselsättningen mest.

Delas undersökningsgruppen in i fyra lika stora delar efter hur mycket stöd de tilldelats visar det sig att den fjärdedel som ökat som sysselsättning i genomsnitt fått 412 333 kr, medan den som haft en minskad sysselsättningsutveckling endast i genomsnitt fått 46 900 kr. Bilden är emellertid tvetydig. Det finns företag som tilldelats summor som inte motsvaras av en stor sysselsättningsökning. På liknade sätt finns det företag som fått små stödsummor och ökat sysselsättningen i stor omfattning.

Stödsumman visar även hur stor satsningen varit för företaget. Ett företag som satsar mer kan även tänkas ha en grundtanke att företaget ska expandera. Detta gäller givetvis inte alla företag.

10.6 Sammanfattande kommentarer

Med utgångspunkt från de svar som lämnats är det klarlagt att landsbygdsstödet haft betydelse för tillväxten i stödföretagen. Totalt sett hade 72 procent av företagen inte kunnat genomföra projekten fullt ut utan landsbygdsstöd. De företag som varit i mest behov av stödet, alltså att projektet inte hade genomförts utan stödet, har även per företag tilldelats mest.

Sambandet mellan ett behov av stödet och sysselsättningsökning är starkt. Svagaste sysselsättningsökningen står företag för som sökt stödet eftersom möjlighet fanns. Anmärkningsvärt är emellertid att mer än var fjärde ansåg att landsbygdsstödet inte var nödvändigt för genomförandet av stödprojektet.

Storleken på stödet har också betydelse för tillväxten då de som ökat sysselsättningen mest är tilldelade de högsta stödbeloppen.

Del III

Analys

11. Analys

I denna utvärdering har det konstaterats att nära hälften av stödföretagen ökat sin sysselsättning och nästan två tredjedelar av stödföretagen har ökat sin omsättning. I absoluta tal innebär detta 312 nya arbetstillfällen. Detta visar starka tendenser på tillväxt i stödföretagen.

Totalt har 16 595 100 kronor utbetalts i landsbygdsstöd, vilket fördelats på 239 stöd. Den genomsnittliga stödsumman är 69 435 kronor.

Under den undersökta perioden har Länsstyrelsen handlagt 423 ärenden angående landsbygdsstöd. Av dessa 423 har 239 ansökningar om landsbygdsstöd beviljats och utbetalts. Hela 103 ansökningar har avslagits av olika anledningar.

I detta kapitel analyseras utvärderingens syfte och frågeställningar, vilka är: Hur har stödet fördelats, har uppställda prioriteringar följts, hur uppfattas stödhanteringen av stödmottagarna, finns det tillväxt i stödföretagen och kan tillväxten tillskrivas landsbygdsstödet?

11.1 Fördelning

En viktig utgångspunkt kring diskussionen gällande landsbygdsstödet är hur stödet har fördelats. En första aspekt är hur stödet fördelats geografiskt i länet och en andra aspekt är om landsbygdsstödet kommit alla till lika del i lika omfattning.

11.1.1 Geografi

Mål 2-kommunerna är de kommuner i länet där flest företag tilldelats stöd. Vetlanda kommun dominerar bland dessa kommuner. Vad beror detta på? En viktig orsak är att glesbygdsområdena i Mål 2-kommunerna prioriteras. I viss mån kan resultatet även påverkas av kommunernas näringslivsfunktioners olika ambitioner gällande landsbygdsstödet. Dessa funktioner har varit olika aktiva gällande informationen om landsbygdsstödet samt haft olika engagemang i stödprocessen.

11.1.2 Branscher

Utfallet visar att stödnivån varierar mellan branscherna. Detta kan bero på branschernas olika behov av kapital. Exempelvis har tillverkningsindustrin tung och dyr utrustning med höga investeringskostnader, medan handel och hantverk oftast har lägre investeringskostnader.

11.1.3 Jämställdhet

Det är av vikt att få insikt i hur landsbygdsstödet fördelats mellan män och kvinnor. Länsstyrelsen har till uppgift att verka för att regeringens jämställdhetsmål beaktas i länet.

Mot bakgrund av det som syns i resultatet framträder ett tydligt mönster. Könstillhörighet hos ledning, bransch/verksamhet samt beslutat stödbelopp har ett påtagligt samband. Branscher och verksamheter typiska för manliga ledningar tilldelas generellt större stödbelopp. Ett exempel är den mansdominerade tillverkningsindustrin. Tillverkningsindustrin tilldelas betydligt högre stödbelopp än vad kvinnodominerande verksamheter som exempelvis handel och hantverk tilldelas.

En fråga som är viktig att ställa är varför företag ledda av kvinnor tilldelats lägre stödbelopp? En trolig orsak kan vara att mannen i större utsträckning är mer benägen att ta risker som upplevs krävas, medan kvinnorna är försiktigare. Risker för ekonomiska förluster i samband med etablering av företagsverksamhet är därigenom mer begränsande för kvinnor än för män, vilket gör att kvinnor investerar i mindre skala och till följd därav tilldelas lägre stödbelopp. Ännu en trolig orsak till varför mansdominerade företag tilldelats högre stödbelopp kan vara kapitalbehovet. Tillverkningsindustrin kräver ofta höga insatser.

Dominansen inom de olika branscherna följer tydligt den könsbundna logik som diskuterades i teorikapitlet³⁶. Företag verksamma inom hotell och restaurang, handel och hantverk samt turism domineras av kvinnor. Dessa verksamheter är förknippade med inomhus/privat/hus. På liknade sätt domineras tillverkningsindustrin av manliga företagare, vilket förknippas med utomhus/torget/offentligt.

Företag ledda av kvinnor tillhör även de som upplever mest hinder. Framst är det lönsamhet som är det störst upplevda hindret, men även finansiering och brist på likvida medel toppar listan över hinder.

11.2 Länsstyrelsens interna prioriteringar

De interna prioriteringarna³⁷ ställer krav på hur besluten ska hanteras samt hur verksamheten utåt ska organiseras. Den första prioriteringen är att stödja ungdomar som vill starta företag. Bland stödmottagarna återfinns få stödföretagare under 34 år. Endast 8 procent av stödföretagen har en företagsledare under 34 år. Liknade mönster återfinns bland kvinnliga företagsledare. Endast 25 procent av alla stödföretag är ledda av kvinnor. Visserligen satsar Länsstyrelsen på coachning, utbildningsinsatser och nätverksbyggande för dessa grupper men det borde även satsas på att ytterligare stimulera kvinnligt och ungt företagande.

En förklaring till den låga andelen kvinnor och ungdomar är att få kvinnor och ungdomar söker landsbygdsstöd. Problemet som uppstår är att stöden inte kommer både kvinnor och män till del i lika omfattning.

En tredje prioritering är att stimulera invandrare som vill starta företag. Dock framkommer det att ytterst få med invandrabakgrund tilldelats landsbygdsstöd. Det finns heller inga direkta insatser under den undersökta perioden för att upplysa just invandrare att söka landsbygdsstöd.

³⁶ Se sidan 18 för närmre beskrivning av logiken.

³⁷ Se sidan 22 för närmre beskrivning av Länsstyrelsens prioriteringar.

Resterande prioriteringar uppfylls dock, vilka är att stödja småföretagare som vill utöka sitt företagande, stödja lantbruksföretag som vill komplettera med sidoverksamheter samt stödja storstadsbor/företagare som vill etablera sig på Höglandet. Detta kan ha sin förklaring i att många som söker landsbygdsstöd uppfyller dessa uppställda kriterier.

11.3 Hantering av stöd

Nästa steg i analysen belyser hur stödmottagare uppfattar stödhanteringen. Överlag tycks stödmottagare uppfatta stödhanteringen som positiv. Det går emellertid att skönja ett visst mönster. Ju längre in i stödhanteringsprocessen stödmottagaren befinner sig desto mer ökas missnöjet. Problemet tycks ligga i att stödmottagare missuppfattar den information som ges i början av stödhanteringsprocessen. Många stödmottagare missuppfattar hur de ska rekvirera samt vilka regler som gäller kring rekvisitionen. Detta är tydligt då 59 procent av de utbetalda stöden varit under 100 procent av den beviljade stödsumman.

Många stödmottagare anser att handläggningen gällande rekvisitionen tar för lång tid. Detta kan ha sin förklaring i att de handlingar som ska ligga till grund för rekvisitionen oftast saknas eller är fel. *Mot bakgrund av detta är det av oerhörd vikt att informationen kring vilka regler som gäller tydligt förs fram i ett tidigt skede så att inga missförstånd uppstår.*

Sammanfattningsvis är det viktigt att stödsökanden känner att Länsstyrelsen har kraft och god ordning vad gäller information, regler och handläggning. För att detta ska uppnås krävs tydliga och operativa mål.

11.4 Vad skapar tillväxt?

I analysen av tillväxt i stödföretagen framträder ett flertal mönster. Tillsammans med tidigare forskning kan tillväxtmönstret nu analyseras. För att hitta faktorer som förklarar tillväxten hos stödföretagen har beskrivningen utgått ifrån ett flertal variabler. Variablerna förklarar företagets tillväxtmönster utifrån företaget och företagaren vilka är följande: företagets branschtillhörighet, företagets juridiska form, företagets storlek, företagarens könstillhörighet samt företagsledarens ålder.

11.4.1 Företaget

Då det gäller vilken verksamhet eller bransch företaget är verksam inom kan det utifrån resultatet konstateras att sannolikheten var högre att stödföretag verksamma inom friskvård blev de som ökat tillväxten mest. Detta gäller tillväxt både i termer av sysselsättning och i termer av omsättning. Företag inom friskvård tillhörde stödföretag som tilldelats låga stödbelopp.

En branschanalys är svår att göra utifrån tidigare forskning då tidigare studier tenderar att karaktärisera och avgränsa branscher på olika sätt. Därav är det svårt att göra en jämförelse med andra studier. Vad gäller branscher och tillväxt finns ett visst förbehåll. Eftersom branscher är tids- och konjunkturberoende är det svårt att visa att just en viss bransch är starkare i tillväxtavseende. Som ovan nämnt var IT-branschen ett tydligt exempel. Svenska

studier visar dock att handelsföretag står för en liten del av tillväxten. Detta framkommer även i denna studie då handel och hantverk visade låga tillväxtframgångar.

Storey drar slutsatsen i sin undersökning att det finns ett samband mellan företagens juridiska form och tillväxt; alltså sannolikheten är större att ett företag som drivs som aktiebolag tillhör tillväxtföretagen än ett företag som inte drivs som ett aktiebolag. I denna utvärdering kan det konstateras att enda skillnaden mellan aktiebolag och icke aktiebolag är att företag drivna som aktiebolag ökat sin sysselsättning mer än företag som inte drivs som aktiebolag. Allt annat lika. Med andra ord föreligger inga större skillnader mellan företag som drivs som aktiebolag och företag som inte drivs som aktiebolag bland stödföretagen.

Denna rapport pekar mot att mindre företag har ett starkare samband med både sysselsättnings- och omsättningstillväxt. Observera dock att dessa siffror är procentuell ökning. Stora företag växte mer i absoluta tal.

Ungefär 40 procent av stödföretagen upplever att de har problem med verksamheten. Alla problem tyder dock inte på misslyckande, utan problemen kan också tyda på en allt för snabb expansion, vilket är önskvärt i tillväxtsammanhang så länge det kan tacklas. Det främsta problemet tycks vara lönsamhet, vilket följs av problem med marknadsföring, arbetskraft, för små lokaler och tid. Dessa problem har landsbygdsstödet till uppgift att förhindra eller förminska. Den fortsatta närvaron av dessa tillväxthinder pekar på svårigheterna att eliminera dem varför det krävs vidare kunskap om vilka problem stödföretagarna brottas med samt vilka utbildningsinsatser som kan göras kring upplysandet om hur stödföretagen själva kan förhindra att de uppstår.

11.4.2 Företagaren

Om företagsledningen var manlig, kvinnlig eller representerades av båda könen förefaller inte spela någon anmärkningsvärd roll för tillväxten bland de studerade stödföretagen. Detta stämmer väl överens med tidigare forskning. Företag med manlig ledning tycks emellertid stå för den största sysselsättningsökningen, medan blandföretag står för den starkaste omsättningsökningen. Mönstren är dock så pass lika att det inte går att utmärka en viss typ av ledning som mer framgångsrik.

Av stöden har flest stöd tilldelats äldre företagsledare. Det tycks emellertid förefalla vara företag ledda av företagsledare i åldern mellan 25-34 år som ökat mest per företag både vad gäller sysselsättning och i synnerhet omsättning. Detta stödjer Storeys första hypotes att yngre företagsledare har energin att mer lyckosamt utveckla och driva ett företag.

11.5 Landsbygdsstödet effekter på tillväxten

En slutlig fråga är om denna ovan beskrivna tillväxt beror på landsbygdsstödet. Givetvis går det inte med exakthet att bedöma hur stor del av den ekonomiska tillväxten som kan tillskrivas landsbygdsstödet eftersom det kräver ytterligare analyser, jämförelser och kartläggningar. Landsbygdsstödet tycks emellertid vara av stor betydelse för stödtagarna. Detta kan verifieras utifrån stödföretagarnas svar. Drygt 70 procent av stödtagarna hade inte kunnat genomföra projektet fullt ut såvida de inte tilldelats landsbygdsstöd. Anmärkningsvärt är emellertid att 28 procent uppger sig ha klarat sig utan stödet. En fördel är att företag som inte hade utfört projektet utan stödet tilldelats mest per företag. De 28 procent som ändå hade genomfört projektet utan stödet har tilldelats minst stödbelopp per företag. Därmed har landsbygdsstödet kommit de mest behövande till del.

Genomgående tycks behovet av stödet haft betydelse för stödföretagens ökade sysselsättning och ökade omsättning. Det är som nämnts osäkert att fastställa sambandet mellan landsbygdsstödet och tillväxteffekterna, men de som angivit att stödet varit av stor betydelse samt att stödet varit av stor hjälp och nödvändigt för genomförandet har också haft ökad tillväxt. Dessa företag hade således inte utan stödet kunnat satsa i den utsträckning som krävts för att kunna skapa tillväxt i företaget.

Landsbygdsstödet betydelse kan emellertid inte enbart mätas med ekonomiska mått. En viktig del är att sprida framtidstro och entreprenörsanda på landsbygden. Flertalet stödmotagare har antytt att landsbygdsstödet inte direkt haft stor betydelse för den ekonomiska tillväxten utan att man också har lyckats skapa en tro inför framtiden samt fått självkänsla att kunna starta ett företag.

Sammantaget har den ekonomiska tillväxten i stödföretagen ökat betydligt. Det är emellertid osäkert att dra slutsatser kring landsbygdsstödet exakta påverkan. Utfallet visar dock att landsbygdsstödet ändå är av betydelse för stödtagarna.

Litteraturförteckning

Tryckta källor

Davidsson, Per & Delmar Frédéric. 2001. *Tillväxtföretagen i Sverige: förekomst och utvecklingsmönster*, (ur *Tillväxtföretagen i Sverige*, Red. Davidsson, Delmar och Wiklund). SNS förlag.

Hirdman, Yvonne. 1987. *Makt och kön*, (ur *Maktbegreppet*, Red. Olof Petersson). Carlssons bokförlag.

Storey, David J. 1994. *Understanding the small business sector*. International Thomson Publishing Inc.

Wiklund, Johan. 1998. *Small firm Growth and Performance*. Jönköping International business school.

Offentligt tryck

RiR 2005:6. *Regionala stöd - styrs de mot ökad tillväxt?* Riksrevisionen.

SOU 2005:66. *Makt att forma sambället och sitt eget liv - jämställdhetspolitiken mot nya mål*. Näringsdepartementet, Jämställdhetspolitiska utredningen N 2004:07.

Styrdokument för företagsstöden 2004-12-20. Länsstyrelsen i Jönköpings län.

«Förnamn» «FöretagEfternamn»
«Gatuadress»
«Postnr» «Postadress»

Jennie Bengtsson
Petter Lindh
Regionalekonomiska avd.
036-395288
036-395273

Postadress 551 86 Jönköping
Besöksadress Hamngatan 4
Tfn 036-39 50 00
Fax 036-12 15 58
E-post lanstyrelsen@f.lst.se
www.f.lst.se
Postgiro 3 51 76-7

Uppföljning av landsbygdsstöd

Länsstyrelsen i Jönköpings län gör en uppföljning av de landsbygdsstöd som beviljades under perioden 2000-2004. Vi ber dig därför besvara den bifogade enkäten och skicka in den till Länsstyrelsen så snart som möjligt, dock **senast den 7 oktober 2005**. Svarskuvert finns bifogat.

Denna enkät gäller det landsbygdsstöd du blev beviljad «Besldat». Det utbetalade beloppet var «Utbetalning» **kr**.

Vi påminner om att det i villkoren för landsbygdsstöd föreskrivs att företag på begäran ska rapportera vissa uppgifter till den myndighet som har uppföljningsansvaret. Länsstyrelsen i Jönköpings län har detta ansvar.

Har du några frågor med anledning av enkäten så kontakta gärna Jennie Bengtsson på 036-395288 eller Petter Lindh på 036-395273.

Med vänlig hälsning

Erik Tängdén
Planeringsdirektör, Regionalekonomiska avdelningen

Bilagor
Enkät

Enkät för uppföljning av landsbygdsstöd

Allmänna frågor

1. Du som besvarar enkäten är:

☐ Man ☐ Kvinna

☐ -24 år ☐ 25-34 år ☐ 35-44 år ☐ 45-54 år ☐ 55 år-

2a. Hur fick du veta att man kunde söka landsbygdsstöd?

☐ Via länsstyrelsen	☐ Via nyföretagarcentrum
☐ Via kommunen	☐ Genom någon bekant
☐ Via ett näringslivsbolag	☐ Via media
☐ Via ALMI	☐ Annat sätt nämligen:

b. Informationen om landsbygdsstöd var...

☐ mycket tydlig ☐ ganska tydlig ☐ ganska otydlig ☐ mycket otydlig

Eventuella kommentarer:
.....

3. Varför sökte du landsbygdsstöd?

☐ Stödet var nödvändigt för att genomföra projektet
☐ Stödet innebar en stor hjälp
☐ Eftersom möjligheten finns

Eventuella kommentarer:
.....

4. Vilken betydelse hade landsbygdsstödet för att starta eller utveckla ditt projekt?

☐ Stor betydelse	☐ Liten betydelse
☐ Viss betydelse	☐ Ingen betydelse

Eventuella kommentarer:
.....

5. Ledare för projektet var ...

.... st kvinna/kvinnor och /eller st man/män

6. Upplever du att projektet har haft miljöeffekter, positiva och/eller negativa?

☐ Nej

☐ Ja, ange dessa:
.....

7. Vad hade hänt om du *inte* beviljats landsbygdsstöd? (endast ett alternativ)

☐ Projektet hade genomförts som planerat

☐ Projektet hade genomförts i mindre skala eller på annat sätt

☐ Projektet hade genomförts vid senare tidpunkt

☐ Projektet hade inte genomförts

Eventuella kommentarer:
.....

Verksamheten

8. Hur ser verksamheten för det företag som du sökte landsbygdsstöd för ut idag i jämförelse med planerad verksamhet vid ansökan om stöd.

☐ Större än planerat

☐ Som planerat

☐ Mindre än planerat

☐ Upphört (ange orsak nedan och gå sedan vidare till fråga 14)

Eventuella kommentarer:
.....

9. Har du idag några problem med verksamheten?

☐ Ja

☐ Nej

Om svaret är **Ja** ange vilken typ av problem, kommentera gärna.

☐ Lönsamhet

☐ Likviditet

☐ Lokaler

☐ Finansiering

☐ Produkt

☐ Annat nämligen:.....

Eventuella kommentarer:
.....

10. Hur stor del av din försörjning kommer från den verksamhet du fått stöd för?

☐ 0%

☐ 1-24%

☐ 25-49%

☐ 50-74%

☐ 75-99%

☐ 100%

Sysselsättning & Omsättning

I frågorna 11 och 12 önskas uppgifter om sysselsättning och omsättning, dels i den verksamhet som fick stöd, dels i företaget som helhet. Med företag avses exempelvis ett lantbruksföretag som fått stöd för en sidoverksamhet. Om en sådan uppdelning inte är aktuell, besvara endast kolumnen om företag som helhet. (Om inte exakta uppgifter kan anges, var god gör en uppskattning.) Observera! Både a- och b-alternativen i frågorna 11 och 12 skall besvaras.

11.a) Hur har utvecklingen varit gällande antalet anställda/verksamma sedan stödet beviljades i...

...den verksamhet som fick stöd:

- ☐ Ökat
☐ Oförändrad
☐ Minskat

... företaget som helhet:

- ☐ Ökat
☐ Oförändrad
☐ Minskat

b) Antalet verksamma (inklusive ägare) i den verksamhet som fick stöd:

	Vid ansökningstillfället		Idag	
	Verksamheten som fått stöd	Företaget som helhet	Verksamheten som fått stöd	Företaget som helhet
Män				
Kvinnor				
Totalt				

12. a) Omsättningen har i...

...den verksamhet som fick stöd:

- ☐ Ökat
☐ Varit oförändrad
☐ Minskat

...företaget som helhet:

- ☐ Ökat
☐ Varit oförändrad
☐ Minskat

b) Omsättning (Dessa siffror hittar du i företagets redovisning eller i din deklaration N1 eller N2 under momspliktigomsättning)

	I den verksamhet som fick stöd	I företaget som helhet
Vid ansökningstillfället		
Förväntad ökning vid ansökningstillfället		
Idag (Senaste bokslut)		

13. Beläggning (besvaras endast av företag som fått stöd för korttidsuthyrning)

Alt 1: Uthyrning sker i genomsnitt veckor/år

Alt 2: Uthyrningsgraden är% under perioden

Handläggning

14. Hur tycker du stödhanteringen varit vad det gäller...

	Rådgivning	Ansökan	Rekvisation/Begäran om utbetalning
Bra	☐	☐	☐
Varken bra eller dålig	☐	☐	☐
Dålig	☐	☐	☐
Ingen kommentar	☐	☐	☐

Eventuella kommentarer:

.....

15. Fick du hela det beslutade landsbygdsstödet utbetalt?

☐ Ja (Gå vidare till fråga 17) ☐ Nej

16. Varför blev inte hela landsbygdsstödet utbetalt?

- ☐ Projektkostnaden blev lägre än förväntad
- ☐ Vissa kostnader hamnade utanför beviljad projekttid
- ☐ Vissa kostnader godkändes ej
- ☐ Annan orsak nämligen:
-

Kompetensutveckling

17. Har du deltagit i utbildning i samband med eller efter din landsbygdssatsning?

☐ Ja... Anordnad av

☐ Nej... Är du intresserad om möjlighet finns ☐ Ja ☐ Nej

Eventuella kommentarer:

18. Förekommer det någon form av utbildning för ägare/anställda i företaget?

☐ Nej ☐ Ja, ge exempel.....

Övrigt

Om du har ytterligare kommentarer använd dessa rader eller bifoga ett papper

.....

.....

Tack för din medverkan!

Tre exempel

Rojos Bageri

Bakgrund

Rojos Bageri bildades på 70-talet, men sedan 1999 är bageriet beläget i familjehusets källare i centrala Vrigstad. Företaget består av far och dotter; Rolf Johansson och Cecilia Johansson där Cecilia ansvarar för försäljningen och Rolf för bageriet.

Företaget Rojos har tilldelats landsbygdsstöd två gånger för investeringar i bakugnar och bakmaskiner. Landsbygdsstödet har haft stor betydelse i den bemärkelsen att det förmått ägarna att vågat satsa. Enligt Cecilia är det oerhört viktigt att få en ”spark” för att våga satsa, vilket landsbygdsstödet hjälpt till med. Landsbygdsstödet ger även en positiv signal till bankerna vilket förenklar låneprocessen.

Marknadsföring

Cecilia har deltagit i en säljarkurs anordnad av Länsstyrelsen i samband med stödet. Utöver denna kurs har Cecilia studerat Marknadsföring vid Internationella handelshögskolan i Jönköping samt deltagit i löpande kurser anordnade av Sävsjö Näringsliv. En viktig förutsättning, enligt Cecilia, är att hela tiden införskaffa ny kunskap kring marknadsföring samt hur företaget kan förnya sig. Cecilia uttrycker även en önskan om att det bör komma en uppföljning av säljarkursen. Många företagare har kunnat dra nytta av kursen men kan även behöva en vägledning till nästa steg.

Rojos bageri har som marknadsföringsstrategi att satsa på personliga kontakter där de uppsöker kunden och presenterar sina varor. Kunder är i detta fall livsmedelsaffärer. Tanken bakom att ta personlig kontakt med kunder är både att det för ett litet företag är riskfyllt att satsa på kostsam marknadsföring och att det ger en större slagkraft.

En viktig strategi är att bredda sitt utbud och sin affärsidé. Den senaste lanseringen i Rojos bageri är ett ge kunder möjlighet att skicka bakverk per post, ett koncept de kallar för ”En god hälsning”. Tanken är att kunden, företagare och privatpersoner, beställer ett bakverk som Rojos bageri senare sänder till en önskad adressat. Kunderna kan som företagare genom postkakan ”En god hälsning” effektivt stärka relationen med sina kunder och anställda genom att marknadsföra sig, visa uppmärksamhet samt uppmärksamma anställdas och kunders högtider.

Denna affärsidé är ett sätt att få ut mer av varje produkt samt utöka verksamheten så att företaget har ytterligare ett ben att stå på. Samtidigt som detta är ett led i att växa är det även ett sätt för företaget att nå ut till en bredare kundkrets.

Framtiden

Framtiden ser Cecilia och Rolf ljus på. På sikt är tanken att flytta verksamheten till en större lokal så att kapaciteten kan öka. I framtiden planerar de även att anställa personal till bageriet så att Rolf kan avlastas i sitt arbete. Samtidigt pågår en utveckling av postkakan, ”En god hälsning”, så att den har möjlighet att nå ut till fler kunder.

Sandsjöbadens Wärdshus

Bakgrund

Marcus Andersson tog över Sandsjöbadens Wärdshus 2003. Samma år ansökte och tilldelades han landsbygdsstöd för att kunna anpassa restaurangköket till året-runt bruk. Tanken var först att allt skulle finansieras med banklån, men då banken inte godkände lånet hjälpte landsbygdsstödet till så att banklånet kunde erhållas. Problemet var att fastigheten, på grund av dess lokalisering på landsbygden, var för lågt värderad samt att restaurangbranschen delvis dras med ett dåligt rykte som ”svart” bransch. Utan landsbygdsstödet hade således byggnationen inte kunnat genomföras och verksamheten inte kommit igång.

Marknadsföring

Marcus betonar att ett gott rykte är den bästa marknadsföringen. Genom gästernas goda ord sprids ryktet och restaurangen får därmed en plats på kartan. Kring julsäsong är det viktigt att visa sig genom annonsering för att kunna hävda företaget.

Även Marcus har deltagit i säljarkursen som anordnats av Länsstyrelsen och en ytterligare anställd planerar att delta vid nästa kurstillfälle.

Framtiden

I framtiden är det tänkt att företaget ska utöka sin verksamhet. Tanken är att satsa på ett läger för handikappade vuxna och barn. Denna vidare verksamhet medför även ett ökat behov av att nyanställa. I den närmaste framtiden är målet att snart anställa ytterligare två personer på heltid.

De tendenser som framkommer i dagsläget är ökad omsättning och att efterfrågan ökar i företaget på grund av ökad kundstillströmning.

Söragårds växter och djur

Bakgrund

Caroline Johansson startade sitt företag för fyra år sedan utanför Gällaryd som är beläget ca två mil sydost om Värnamo. Företaget håller kurser och producerar produkter i pil. År 2000 tilldelades företaget landsbygdsstöd för att finansiera en byggnad där verksamheten bedrivs.

Carolines verksamhet innebär att tillverka produkter i pil. Pil är ett träslag som används vid exempelvis bindning och flätning av korgar.

Landsbygdsstödet har enligt Carolin varit A och O. Utan stödet hade hon inte kunnat bygga lokalen där verksamheten bedrivs och heller inte kunnat utveckla verksamheten till vad den är idag. En viktig princip i utvecklandet av företaget har varit ”trappstegsmodellen” där utvecklingen går stegvis. En viktig del är att kunna landa på ett steg för att se hur nästa steg ska kunna tas.

Caroline trycker hårt på familjens betydelse. Familjen måste stötta till 110 procent. Denna förutsättning är viktig för att kunna utveckla och hålla företaget vid liv. Ännu en viktig faktor är att ha kontakt med en mentor. Caroline har en god och utvecklande kontakt med en känd tillverkare i pil från Danmark. Genom kontakten med mentorn får hon kunskapsutveckling men också hjälp vid prissättning av kurser och varor.

Utöver denna mentorskontakt träffar Caroline andra kvinnliga företagare som stöttar och ger varandra inspiration.

Marknadsföring

En viktig del i marknadsföringen är att medverka vid mässor. Genom att visa sig kommer produkten samtidigt ut på marknaden. Mässor är nyttiga då de även visar vilka trender som gäller. Caroline har också etablerat ett samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan där hon leder kurser i tillverkning i pil.

Framtiden

I framtiden är målet att delta i kompetensutveckling, både inom produktion i pil men även i säljarteknik. Caroline deltog då hon blev tilldelad landsbygdsstöd i säljarkursen Länsstyrelsen anordnar.

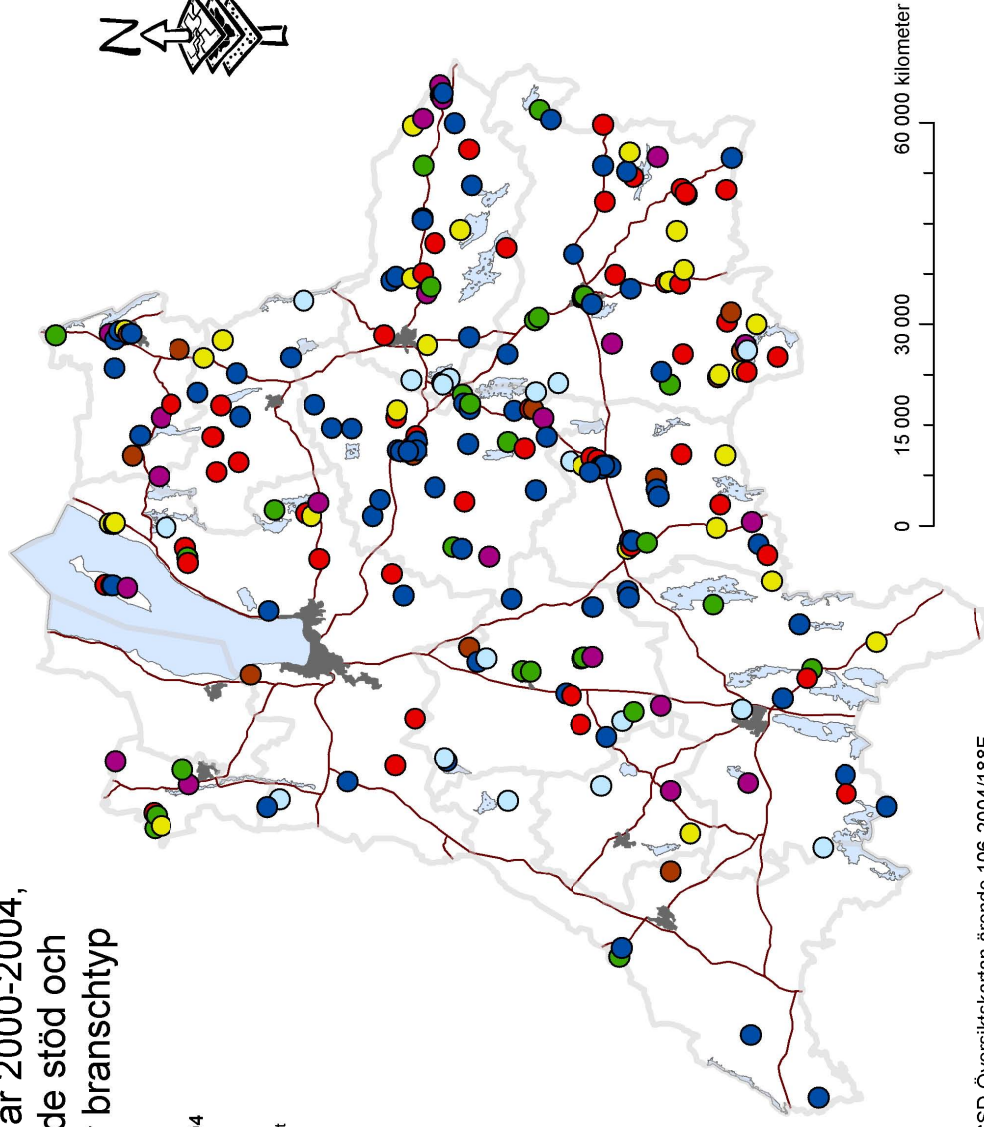
Landsbygdsstöd år 2000-2004, endast beviljade stöd och fördelade efter branschttyp

Teckenförklaring

Landsbygdsstöd år 2000-2004

Branschttyp

- Handel och hantverk
- Hotell och restaurangverksamhet
- Friskvård
- Korttidsuthyrning
- Tillverkning
- Tjänster
- Turism
- Kommungränser
- Större tätorter
- Större vägar
- Större sjöar

© Lantmäteriet 2005. Ur GSD-Översiktskartan ärende 106-2004/188F.

